ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР.

№ 66 (1600) | Аўторак, 22 жніўня 1961 года | Цана 4 кап.

КУЛЬТУРА КАМУНІЗМА, ЯКАЯ ЎВАБРАЛА Ў СЯБЕ І РАЗВІВАЕ ЎСЁ ЛЕПШАЕ, ШТО БЫЛО СТВОРАНА СУСВЕТНАЙ КУЛЬТУРАЙ, — НОВАЯ, ВЫШЭЙШАЯ СТУПЕНЬ У КУЛЬТУРНЫМ РАЗВІЦЦІ ЧАЛАВЕЦТВА. ЯНА ЎВАСОБІЦЬ У САБЕ ЎСЮ МНАГАСТАЙНАСЦЬ І БАГАЦЦЕ ДУХОЎНАГА ЖЫЦЦЯ ГРАМАДСТВА, ВЫСОКУЮ ІДЭЙНАСЦЬ І ГУМАНІЗМ НОВАГА СВЕТУ. ГЭТА БУДЗЕ КУЛЬТУРА БЯСКЛАСАВАГА ГРАМАДСТВА, АГУЛЬНАНАРОДНАЯ, АГУЛЬНАЧАЛАВЕЧАЯ.

З ПРАЕКТА ПРАГРАМЫ КАМУНІСТЫЧНАЙ ПАРТЫІ САВЕЦКАГА САЮЗА

Тыдзень рускай літаратуры ў Беларусі

З ПАЧУЦЦЁМ СЯМ'І АДЗІНАЙ

— Мы горача, шчыра вас любім!.. — гэтыя словы, сказаныя Петрусём Броўкам у выступленні пры абмеркаванні вынікаў Тыдня рускай літаратуры ў Беларусі, якое адбылося 18 жніўня ў Саюзе пісьменнікаў рэспублікі, прагучалі як знак вялікай пашаны і любві беларускага народа да сваіх адзінакроўных братоў, да вялікага рускага народа.

Тыдзень перарос, падкрэсліў П. Броўка, у сапраўды ўсенароднае свята. Бо дружба народаў адлюстравана ў дружбе нашых літаратур.

Выказваючы падзяку ад імя пісьменніцкай грамадскасці і грамадскасці ўсёй рэспублікі рускім пісьменнікам — удзельнікам Тыдня, П. Броўка адзначыў, што пісьменнікі Беларусі абавязаны сваімі поспехамі ў першую чаргу рускай літаратуры. Лепшыя пісьменнікі і паэты Расіі, пачынаючы ад Горкага, выхоўвалі нашу літаратуру, шмат зрабілі ў галіне перакладаў твораў беларускай літаратуры.

П. Броўка падкрэслівае неабходнасць зрабіць яшчэ больш для таго, каб рускае слова часцей гучала ў нас у рэспубліцы ў перакладах на родную мову, каб рускія пісьменнікі былі частымі гасцямі сваіх беларускіх сяброў.

Старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў РСФСР Леанід Собалеў, які горача падзякаваў Цэнтральнаму Камітэту Камуністычнай партыі Беларусі і ўраду БССР за добрую арганізацыю і правядзенне Тыдня, падкрэсліў, што такія ўзаемныя візіты пісьменнікаў братніх рэспублік СССР прыносяць вялікую карысць, яны ўмацоўваюць дружбу нашых народаў, спрыяюць папулярызацыі літаратуры і ўсталяванню асабістых сувязей пісьменнікаў. Незабыўнае ўражанне, сказаў Собалеў, пакінула ва ўдзельнікаў Тыдня наведанне Салігорска і будаўніцтва Бярозаўскай ДРЭС, а таксама Брэсцкай крэпасці. Назваўшы Салігорск «паэмай будаўніцтва», Л. Собалеў падзякаваў за тую шчырасць, гасціннасць, з якой увесь беларускі народ прымаў гасцей — прадстаўнікоў вялікага братняга народа.

Да Леаніда Собалева далучыўся Сяргей Сартакоў, сказаўшы, што ўсе сустрэчы ў час паездак па рэспубліцы былі напоўнены пачуццём сям'і адзінай.

Аляксандр Пракоф'еў, гаворачы пра тыя даўнія сувязі, што звязваюць літаратараў Беларусі і Расіі, падкрэсліў, што без беларускай літаратуры не можа быць поўнага ўяўлення аб літаратуры савецкай. Ён прывёў цікавыя прыклады вялікай дружбы нашых народаў і нашых літаратур, унёс канкрэтныя прапановы па далейшаму ўдасканаленню перакладчыцкай справы.

Затым выступіў сакратар ЦК КПБ В. Ф. Шаура.

Намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Ф. А. Сурганаў уручыў ганаровыя граматы Вярхоўнага Савета БССР пісьменнікам РСФСР, узнагароджаным за актыўны ўдзел у прапагандзе беларускай літаратуры і ў сувязі з Тыднем рускай літаратуры ў Беларусі.

Ад імя ўзнагароджаных сардэчную падзяку выказаў Леанід Собалеў.

Гасцям былі паднесены падарункі — інкруставаны партрэт Аляксея Максімавіча Горкага, выкананы рабочым Гебелевым, бібліятэчка кніг беларускай літаратуры, памятныя сувеніры.

Падвядзенне вынікаў Тыдня прайшло пад знакам сардэчнага жадання і надалей мацаваць творчыя сувязі літаратараў — прадстаўнікоў братніх народаў, мацаваць дружбу паміж нашымі народамі.

Сярод рускіх пісьменнікаў, узнагароджаных за актыўны ўдзел у прапагандзе беларускай літаратуры ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР,—і наш даўні сябра, любімы беларускім чытачом паэт Аляксандр Пракоф'еў. Аб'ектыў фотаапарата занатаваў момант, калі намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Ф. А. Сурганаў уручае пісьменніку высокую ўзнагароду і віншуе яго.

Фота Ул. КРУКА.

СЛОВА ПАРТЫІ НЯСЁМ У МАСЫ

Я кожны дзень бачу, як дзеці, выходзячы з бібліятэкі, з цікаўнасцю гартаюць старонкі кніг. Радасна глядзець, як расце наша змена, будучыя члены камуністычнага грамадства.

Мы чытаем і перачытваем праект новай Праграмы КПСС. І кожны раз у ім знаходзім новыя ўзлёты смелай творчай думкі партыі, якія перасягаюць самыя светлыя нашы мары. [illegible] жыць пры камунізме! Значыць, не толькі гэтыя дзеці, але і мы, людзі сталага ўзросту, будзем паўнапраўнымі членамі камуністычнага грамадства.

[illegible]

Сёння кожная сям'я чытае бібліятэчныя кнігі — палітычныя, сельскагаспадарчыя, тэхнічныя і мастацкія. Цікава параўнаць лічбы. Да 1939 г. у раёне была толькі адна бібліятэка з некалькімі сотнямі кніг. А цяпер у нас працуе больш пяцідзесяці бібліятэк. [illegible]

Важна і тое, што грамадскасць дапамагае нам, бібліятэкарам. [illegible]

...партыя патрабуе дапамагаць савецкім людзям павышаць свае веды, свой культурны ўзровень, усёй сваёй работай спрыяць выхаванню гарманічна развітага будаўніка камунізма.

Нямала зрабілі работнікі культуры нашага раёна па ажыццяўленню задачы — «Кніжныя скарбы—народу». У нашай краіне даўно ліквідавана непісьменнасць. З гэтай ганебнай спадчынай капіталізму мы пакончылі раз і назаўсёды. Цяпер нам трэба вырашаць больш складаныя задачы, навучыць кожнага савецкага чалавека любіць і шанаваць кнігу, каб ён не ўяўляў свайго жыцця без кнігі — гэтай невычэрпнай крыніцы ведаў.

[illegible] быць носьбітамі камуністычнай культуры. У сельскіх бібліятэках аформлены кніжныя выстаўкі, прысвечаныя праекту Праграмы і XXII з'езду КПСС, падабраны матэрыялы па гісторыі партыі, творы класікаў марксізма-ленінізма.

Камуністычнае грамадства, зразумела, само не прыйдзе. Мы павінны набліжаць яго сваёй штодзённай стараннай працай. Наш абавязак — давесці да свядомасці кожнага грамадзяніна краіны Саветаў вялікую праграму камуністычнага будаўніцтва, актыўна несці слова партыі ў масы.

Вольга ГЛУШКОВА,
загадчык Астравецкай раённай бібліятэкі.

З НОВЫМ ХЛЕБАМ!

Міхаіла Рыгоравіча Пайгрыбяка — мастацкага кіраўніка Бабруйскага раённага Дома культуры заўсёды можна знайсці ў вёсцы.

У дні ўборкі ўраджаю Міхаіл Рыгоравіч пабываў у многіх калгасах. У сельскагаспадарчай арцелі імя Сталіна мастацкі кіраўнік пайшоў у брыгады, на жніво, у кантору калгаса, пагаварыў з механізатарамі, жывёлаводамі. А затым зайшоў разам да сакратара партыйнай арганізацыі калгаса Яфіма Фядотавіча Казакова.

— Наша агітбрыгада плануе ў вас выступіць гэтымі днямі з канцэртам, — сказаў ён парторгу арцелі. — Вось мы і хочам азначыць вашых перадавікоў. А таксама словам сатыры прайсціся па тых, хто несумленна ставіцца да працы.

Пад вечар Міхаіл Рыгоравіч вярнуўся ў раённы цэнтр. Трэба ж яшчэ выехаць са сваёй агітбрыгадай у суседні калгас.

Агітбрыгада абавязалася да дня адкрыцця XXII з'езда КПСС даць у калгасах і саўгасах раёна не менш 40 канцэртаў. Сваё слова самадзейныя артысты трымаюць моцна. Канцэрты, як правіла, праходзяць на месцы працы калгаснікаў, рабочых. Перад пачаткам мастацкай часткі агітатары расказваюць прысутным аб праекце Праграмы нашай партыі, якая намячае велічны план пабудовы камуністычнага грамадства.

— З новым хлебам, з новым шчасцем, — адкрываючы канцэрт, віншуюць самадзейныя артысты прысутных.

А. ГАРЭЛІК,
М. БЯРЭЗІНСКІ.

БРАЦКАЯ ЛЮБОЎ НЕ МАЕ МЕЖАЎ

Хлеб і соль.

Букеты яркіх пахучых кветак.

Безліч кветак, якія, здаецца, увабралі ў сябе ўсе фарбы і водар нашай гасціннай зямлі, нашага шчодрага беларускага лета.

Шчырыя і ясныя ўсмешкі.

Гарачыя поціскі рук і моцныя брацкія абдымкі.

Сардэчныя словы прывітання — словы вялікай, бязмернай любві і пашаны.

І так — скрозь, праз усю дарогу — і на Міншчыне, і на Брэстчыне, і на Гродзеншчыне.

Гэта была дарога радасці, дарога непаўторнага шчаслівага хвалявання. Гэта было трыумфальнае шэсце вялікай і непарушнай дружбы братніх народаў — дружбы, замацаванай вякамі сумеснай барацьбы за долю і шчасце.

Доля і шчасце! Яны жывуць у нашым прыветным краі, на свяшчэннай зямлі Каліноўскага, Купалы і Коласа, і будуць жыць вечна, пакуль свеціць сонца.

Шчасцем, як і горам, шчыраму сэрцу заўсёды хочацца падзяліцца. Нямала гора ў часы суровых выпрабаванняў дзяліў беларускі народ са сваім адзінакроўным старэйшым братам — вялікім рускім народам. А ў гэтыя дні працоўныя рэспублікі сардэчна сустракалі дарагіх гасцей — пісьменнікаў Расійскай Фэдэрацыі, каб падзяліцца шчасцем і радасцю, каб паказаць свае небывалыя здабыткі і дасягненні, поспехі і перамогі... А хіба мала іх, гэтых перамог? Хіба мала здабыткаў? Ёсць што паказаць гасцям, ёсць чым пахваліцца!..

Успамінаюцца словы, сказаныя кіраўніком дэлегацыі рускіх пісьменнікаў Леанідам Собалевым у Салігорску, пасля спуску ў шахты:

— Гэта незвычайнае, дзівоснае відовішча! Я адчуваю сябе бясконца шчаслівым, што знаходжуся на гэтай выдатнейшай будоўлі сямігодкі. Я тут бачу водбліскі нашай светлай будучыні, камунізма. Гэтыя водбліскі бачу я не толькі ў вашых слаўных працоўных подзвігах, у новых адносінах да працы, але і ў тых шчырых пачуццях дружбы і брацтва, якія яднаюць нас, у той блізкасці, што адразу ўзнікае між намі, савецкімі людзьмі. Гэта — характэрная адзнака нашага часу, нашага жыцця.

Дружба і брацтва! Што ёсць у свеце прыгажэйшае за гэтыя высакародныя пачуцці! Гэта яны выводзілі на дарогі, на вуліцы гарадоў і сёл сотні па-святочнаму апранутых людзей — калгаснікаў і рабочых, старых і маладых, камсамольцаў і піянераў. І гэта яны калыхалі ярка-пярэстае мора кветак і падносілі на вышываных беларускім арнаментам ручніках хлеб і соль; гэта яны на мяжы кожнага раёна, у кожным горадзе, у кожнай зале ўзнімалі транспаранты з сардэчнымі словамі: «Гарачае прывітанне пісьменнікам Расійскай Федэрацыі!»

Ведаючы, што будзе праязджаць дэлегацыя пісьменнікаў, людзі выходзілі на вуліцу і па некалькі гадзін чакалі жаданай сустрэчы. Адбываліся імправізаваныя выступленні гасцей — рускіх і беларускіх пісьменнікаў, вершы чыталіся проста на вуліцы, як гэта было ў Камянцы, або з ганку кнігарні, як гэта было ў Ружанах.

— Да вас мы крыху спазніліся, — сказаў Леанід Собалеў на вялікім літаратурным вечары ў Брэсце, — але гэта таму, што вельмі цяжка прабівацца праз незвычайную гасціннасць беларусаў, вельмі цяжка выходзіць з брацкіх «акружэнняў», у якія мы траплялі ў кожным раёне, у кожным горадзе...

Як бы ў адказ на словы гэтага шчырага прызнання кіраўнік беларускай брыгады пісьменнікаў Пятро Глебка сказаў:

— Мілыя нашы госці! Беларускі народ перажывае глыбокую радасць з прычыны вашага прыезду ў Беларусь. Калі на нашых дарогах — і на лясных, і на палявых — і будуць сустракацца якія заслоны і перагародкі, дык толькі перагародкі з нашых сэрцаў і нашай любові...

Мы бачылі не толькі бязмерную брацкую любоў, але і брацкую... «крыўду». Праўда, гэтая крыўда асаблівая. Гэта хутчэй не крыўда, а засмучэнне гасцінных гаспадароў, якіх вельмі хутка пакінулі дарагія, любыя госці. У сувязі з гэтым я і хачу выканаць просьбу Леаніда Собалева, выказаную ім на вечары ў Брэсце: «Перадайце, калі ласка, праз друк працоўным горада Кобрына, што мы вельмі просім у іх прабачэння за тое, што наша сустрэча была такой кароткай!»

Засмучэнне бачылі мы і ў вачах многіх і многіх чытачоў, шчырых сяброў вялікай рускай літаратуры, якія не здолелі набыць кніг сваіх любімых пісьменнікаў і атрымаць ад іх аўтографы. Кніг не аказался ў кнігарнях. І зноў з крыўдай думалася пра работу нашага кнігагандлю, пра яго непаваротлівасць. Шкада, што кіраўнікі кнігагандлю не чулі гэтых балючых пытанняў, якімі сустракалі і рускіх і беларускіх пісьменнікаў чытачы: «Чаму няма вашых кніг? Скажыце, чаму няма вашых кніг?» Шкада, што кіраўнікі кнігагандлю не бачылі, якім натоўпам акружалі чытачы таго пісьменніка-шчаслівуа, кнігі якога былі ў продажы. Успамінаю сустрэчу на мяжы Брэсцкай вобласці. Ужо даўно сігналяць машыны, трэба ехаць, а Сяргей Смірноў усё ніяк не можа выбрацца з цеснага акружэння сваіх удзячных чытачоў, што абступілі яго, каб узяць аўтограф.

Значыць, ёсць шчасце чытачоў... І ёсць шчасце пісьменнікаў — шчасце бачыць, што твая кніга патрэбна людзям, што яна дапамагае савецкаму чалавеку ў яго хадзе наперад, да камуністычнай будучыні. Хвіліны такога шчасця, мне здаецца, і перажылі нашы дарагія госці — выдатныя рускія пісьменнікі і паэты — у часе сустрэч з працоўнымі Беларусі. З якой велізарнай цікавасцю слухалі ў залах і на вуліцах выступленні Леаніда Собалева, Сяргея Смірнова, Паўла Ніліна, Леаніда Ленча, Юліі Друніной, Аляксея Каплера, Уладзіміра Кастрова! Гэта было сапраўднае свята літаратуры, свята дружбы двух братніх народаў, з'яднаных агульнасцю самых высокіх і гуманістычных ідэй і прынцыпаў!..

Шчаслівае падарожжа закончылася...

Я бязмерна рад, што мне давялося зведаць яго непаўторныя хваляванні... Мне было невыказна радасна бачыць, з якой увагай знаёміліся госці з выдатнымі працоўнымі справамі будаўнікоў Салігорска і Бярозаўскай ДРЭС, з якой любоўю ўшаноўвалі яны памяць герояў Брэсцкай крэпасці і іншых вядомых і невядомых герояў, што аддалі жыццё на беларускай зямлі за яе светлы лёс, за ясную долю... Я быў шчаслівым бачыць, з якім захапленнем любаваліся госці беларускімі краявідамі, нашымі азёрамі, лясамі і пералескамі, непаўторным хараством слаўнай Белавежскай пушчы... Я меў шчасце адчуць сапраўды брацкую — шчырую, гарачую і бязмежную любоў нашых адзінакроўных братоў, сыноў вялікага рускага народа...

Радасць гэтых дзён навек застанецца ў памяці, у сэрцы.

Да новых сустрэч, дарагія сябры!..

Ніл ГІЛЕВІЧ.

ДА НОВЫХ СУСТРЭЧ, СЯБРЫ!

Грамадскасць Мінска позна вечарам 18 жніўня цёпла праводзіла дарагіх гасцей—пісьменнікаў Расійскай Федэрацыі, якія прымалі ўдзел у Тыдні рускай літаратуры ў БССР.

На Мінскім вакзале літаратараў братняй рэспублікі праводзілі сакратар ЦК КПБ В. Ф. Шаура, першы сакратар Мінскага абкома КПБ С. О. Прытыцкі, старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў БССР П. У. Броўка, загадчык аддзела прапаганды і агітацыі ЦК КПБ М. А. Халіпаў, міністр культуры БССР Р. Я. Кісялёў, сакратар Мінскага абкома КПБ А. Т. Кузьмін, народны пісьменнік БССР Кандрат Крапіва, сакратар Мінскага гаркома КПБ А. Ц. Караткевіч, пісьменнікі Пятро Глебка, Іван Шамякін, Максім Танк, Алесь Кучар, Максім Лужанін, Мікола Ткачоў, Мікалай Аляксееў, Пімен Панчанка, Кастусь Кірэенка, Вечаслаў Палескі і Алесь Бачыла.

(БЕЛТА).

— Лепшага падарунка не магло і быць! — сказаў Леанід Собалеў, прымаючы ад Петруся Броўкі як дар беларускіх літаратараў пісьменнікам Расійскай Федэрацыі партрэт Аляксея Максімавіча Горкага, выкананы інкрустатарам Гебелевым.

З ГЛЫБІНЬ НАРОДНЫХ

У Навагрудку адкрылася раённая выстаўка прыкладнога і выяўленчага мастацтва працоўных. Прысвечаная XXII з'езду нашай партыі, яна паказвае небывалы росквіт народных талентаў, якімі так багата наша рэспубліка.

На выстаўцы экспануюцца нацюрморты рабочага Л. Малых, пейзажы работніка раённага Дома культуры П. Каўцэвіча.

Сярод работ супрацоўніка аддзела культуры А. Кузняцова варта адзначыць выкананыя маслам эцюды «Над Нёманам» і «Зіма».

Урач І. Качурка выступае сёлета з некалькімі работамі на гістарычную тэму. Сярод іх вылучаецца эцюд «Руіны замка». З густам зрабіў калгаснік сельгасарцелі «Вялікі Кастрычнік» Р. Раманчык шкатулку, на вечку якой — партрэты праслаўленых сыноў нашай Радзімы, першых савецкіх касманаўтаў Ю. Гагарына і Г. Цітова.

Асноўны стэнд выстаўкі прысвечаны майстэрству навагрудскіх самадзейных ткачых. Выкарыстоўваючы багатую творчую выдумку, удала спалучаючы розныя колеры і адценні пражы, жыхарка вёскі Харосіца В. Марушка, калгасніцы В. Ганцоўская з Плісы, С. Пячура са Ждановіч, А. Бажко з Задвор'я паказалі сапраўды каларытныя творы самадзейнага ткацтва.

Д. ЗІНГЕР.

Свята ў Азершчыне

У мінулую нядзелю ў сяле Азершчына Рэчыцкага раёна адбыўся ўрачысты вечар, прысвечаны 25-годдзю Азершчынскага калгаснага хору. Аб творчым шляху хору расказаў намеснік старшыні райвыканкома тав. Грабцэвіч.

Юбіляра віталі ад Саюза кампазітараў народны артыст БССР Г. Цітовіч, ад Саюза пісьменнікаў БССР — паэт Адам Русак, ад Рэспубліканскага Дома народнай творчасці — заслужаны дзеяч мастацтва БССР М. Маслаў, ад Гомельскага абласнога ўпраўлення культуры — Э. Гладковіч і іншыя.

Выступіўшы са словам у адказ, Т. Лапаціна шчыра падзякавала партыі і ўраду за вялікія клопаты аб развіцці самадзейнага мастацтва ў нашай краіне.

Калектыву хору, яго мастацкаму кіраўніку Т. Лапацінай і дырыжору-хармайстру В. Фідзірку былі ўручаны каштоўныя падарункі.

У заключэнне калектыў-юбіляр выступіў са справаздачным канцэртам.

ПРАЦАВАЦЬ ЛЕПШ І ЛЕПШ

Праект новай Праграмы КПСС —дакумент гістарычнай важнасці. Яго чытаюць і перачытваюць усе людзі нашай Радзімы, і кожны бачыць, што ў цэнтры ўвагі партыі — савецкі чалавек, чалавек-творца, чалавек-працаўнік, які ўмацоўвае магутнасць краіны Саветаў.

Праект Праграмы нашай партыі адкрывае новыя гарызонты і ставіць выключна вялікія і важныя задачы перад савецкай школай і настаўнікамі.

На працягу ўсёй гісторыі Савецкай дзяржавы Камуністычная партыя ні на хвіліну не забывала аб падрастаючым пакаленні. Школа была і ёсць у цэнтры ўвагі ленінскай партыі. Наша краіна расчыніла гасцінна дзверы школ, сярэдніх і вышэйшых навучальных устаноў для моладзі, для дзяцей і ўнукаў тых, хто да векапомнага Кастрычніка не ўмеў нават распісацца.

Шмат чаго па выхаванню ў вучняў навуковага светапогляду, культуры паводзін, камуністычных адносін да працы зрабіў калектыў настаўнікаў нашай школы, выконваючы «Закон аб умацаванні сувязі школы з жыццём і далейшым развіцці сістэмы народнай асветы ў БССР».

Школьнікі прымаюць удзел у грамадска-карыснай працы, вывучаюць вытворчасць, актыўна ўдзельнічаюць у жыцці камсамольскай і піянерскай арганізацыі. А з якой радасцю і гордасцю працуюць яны ў школьных майстэрнях, у гуртках, на вытворчай практыцы! На новую ступень узнялася выхаваўчая работа.

Аднак яшчэ ў нашай і іншых школах Мінска ёсць цяжкасці. Гэта—тое, што ў большасці школ заняткі праходзяць у дзве, а то і тры змены, адсутнічаюць спартыўныя пляцоўкі, залы, прышкольныя вопытныя ўчасткі, няма добрых кабінетаў фізікі, хіміі, біялогіі, майстэрняў з навейшым абсталяваннем.

Мы радуемся тым велічным задачам, якія ставіць партыя перад школай, перад савецкім настаўніцтвам па выхаванню і навучанню падрастаючага пакалення — будаўнікоў камунізма, для якіх ясна акрэслены маральны кодэкс і маральныя прынцыпы. Партыя яшчэ раз звяртае ўвагу на неабходнасць цеснай сувязі выхавання і навучання з жыццём, ставіць пытанне аб ажыццяўленні ўсеагульнай сярэдняй адукацыі, аб грамадскім выхаванні дзяцей дашкольнага і школьнага ўзросту і стварэнні адпаведных умоў для гэтага. Намечаны рад мерапрыемстваў па паляпшэнню работы школ — будаўніцтва новых памяшканняў, стварэнне добрых майстэрняў, спартыўных залаў, пераход на заняткі ў адну змену, забеспячэнне навейшымі тэхнічнымі сродкамі.

Радуешся мудрасці і празорлівасці роднай партыі, ганарышся сваёй Радзімай, адчуваеш небывалы прыліў сіл і хочацца працаваць яшчэ лепш.

Ул. ЛЯПЁШКІН,
дырэктар 2-й сярэдняй школы г. Мінска.

У лабараторыях вучоных

ДЛЯ ДАБРАБЫТУ ЛЮДЗЕЙ

На выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі ў Маскве экспануецца жалезабетонны купал, якім карыстаюцца будаўнікі Беларусі пры пракладцы газавых пуцеправодаў. Вядома, што да гэтага часу ставілі купалы квадратнай канфігурацыі, якія былі нязручныя. І вось навуковыя работнікі Інстытута будаўніцтва і архітэктуры Акадэміі навук БССР прапанавалі сваю, арыгінальную канструкцыю. Яна атрымала выдатную ацэнку і была ўзнагароджана Залатым медалем выстаўкі.

Вось яшчэ адна дэталь, якая адпраўляецца на выстаўку ў Маскву—армацэментная панель. Усім вядома, што пры вырабе такіх панелей скарыстоўваецца жалезная арматура. Вага дэталі, звычайна, каля сямі тысяч кілаграмаў... А гэтая панель мае вагу тры тысячы 500 кілаграмаў. У ёй няма жалезнай арматуры. Замест яе — сетка з дроту. Выпрабаванні паказалі, што новая панель такая ж трывалая, як тыя, што ўжываліся да гэтага часу.

Галоўны іжынер лабараторыі бетонных і жалезабетонных канструкцый В. Васільеў запрашае наведаць цэх, у якім праходзяць выпрабаванні новай дэталі.

У вялізным светлым цэху жалезабетонныя панелі замацаваны ў спецыяльныя станкі. Некаторыя з іх вось ужо на працягу многіх месяцаў вытрымліваюць ціск у 30, 50, 80 тон. Адна з дэталей, што знаходзіцца на выпрабаванні, — пакой жылога дома. Вядома, што ў Мінску, на вуліцы Якуба Коласа, пабудаваны адзіны ў рэспубліцы дом з гатовых пакояў. Вядома і тое, што пакоі манціраваліся на каркасе і, такім чынам, нагрузкі не неслі. Але вось цяпер архітэктары распрацавалі новы праект, па якім будаўніцтва ажыццяўляецца без каркасаў. Асноўную нагрузку будуць несці пакоі. Таму неабходна выпрабаваць іх на ціск амаль у сто тон. Жалезабетонная арматура вытрымлівае гэтую вагу.

Работнікі лабараторыі знайшлі новы матэрыял, які можа замяніць жалеза: шкло. Яго даслаў у інстытут Полацкі завод шкловалакна. Звычайныя шкляныя ніткі, наматаныя на драўляныя бабіны, скручваюцца ў адну нітку і прапітваюцца сінтэтычнай смалой. Затым нітку прасушваюць і яна набывае пругкасць і цвёрдасць, якая роўная жалезнаму дроту. Шкловалакно паспрабавалі выкарыстаць як арматуру ў бетоне. Вынікі атрымаліся цудоўныя.

Патрэба ў замене жалезнай арматуры шкляной выклікана не толькі эканоміяй сродкаў і матэрыялаў. У апошні час на чыгуначным транспарце пачалі выкарыстоўваць жалезабетонныя шпалы. Яны больш эканамічныя і больш трывалыя, чым шпалы з дрэва. Але ж вядома, што жалезная арматура ў бетонных шпалах так сама хутка выходзіць са строю ў выніку ўздзеяння так званых блукаючых токаў. Як жа пракладваць дарогі, па якіх пойдуць электрапаязды? А ці нельга выкарыстаць арматуру са шкловалакна ў бетонных шпалах? Гэты матэрыял не павінен паддавацца ўздзеянню блукаючых токаў. Аказваецца, можна. Першыя падлікі паказалі, што арматура шкловалакна мае мяжу трываласці: 20 тысяч кілаграмаў на адзін квадратны сантыметр, замест пяць—шэсць тысяч кілаграмаў на квадратны сантыметр, у бетонных шпалах.

Працуюць работнікі лабараторыі і над іншымі важнымі праблемамі, якія маюць вялікае народнагаспадарчае значэнне. Гэта — выраб напорных жалезабетонных труб метадам цэнтрафугавання, павелічэння шчыльнасці бетону ультрагукам, вырабу аб'ёмных блок-пакояў з дапамогаю рухомага вібраштампу.

Цікавыя вынікі атрыманы пры даследаванні ўплыву ультрагукавой апрацоўкі цэментнага «цеста». Яны паказалі, што трываласць цэментнага каменю павялічваецца ў два—тры разы. Больш таго, у два—тры разы павялічваецца шчыльнасць «цеста» пры звычайных метадах кладкі. Вырашэнне гэтай праблемы мае асаблівае значэнне: будзе магчымасць атрымліваць высакаякасны бетон розных адказных канструкцый.

Праблема атрымання высокаякаснага бетону знойдзе сваё вырашэнне ў даследаваннях па мікраячэістаму арміраванню. Праведзеныя выпрабаванні выявілі новую фізічную якасць бетону — здольнасць на расцяжэнне.

Але ж лабараторыя займаецца не толькі вырашэннем праблемных пытанняў. Іншы раз прыходзіцца дапамагаць будаўнікам тэрмінова, неадкладна. У мінулым годзе, напрыклад, у Мінску затрымлівалася здача ў эксплуатацыю вялікай колькасці кватэр — не хапала ваннаў. Што ж, гэта не дзіва. Цяпер кватэры будуюць з усімі выгодамі. Будаўнікі звярнуліся ў інстытут. Работнікі лабараторыі прапанавалі вырабляць ванны з армацэменту, па такому ж прынцыпу, як і панелі перакрыццяў, пра якія ішла гаворка вышэй. Зрабілі вопытныя ўзоры. Яны аказаліся добрымі. Значнай была і эканомія металу. Замест 90 кілаграмаў чыгуну, якія ідуць на адліўку кожнай ванны, выдаткоўвалася ўсяго... шэсць кілаграмаў металічнай сеткі.

Усё для савецкага чалавека, для яго патрэб — з такой думкаю жывуць і працуюць навуковыя работнікі лабараторыі бетонных і жалезабетонных канструкцый.

Ул. ПАЎЛАЎ.

ШЛЯХАМІ БРАТЭРСТВА

Добры ўраджай абяцае быць сёлета на Віцебшчыне. Удзельнікі Тыдня рускай літаратуры на Беларусі пераканаліся ў гэтым. Хіба ж маглі яны не сфатаграфавацца разам з тымі, хто сваімі рукамі вырошчвае такую кукурузу!.. Гэты здымак зроблены ў калгасе «17 верасня» Глыбоцкага раёна, дзе старшынёй таварыш Пугаўка. Добры ўспамін застанецца аб сустрэчы...

ГЕРОІ нашых дзён

НАСТАЎНІК МОЛАДЗІ

Сходы тут заўсёды праходзяць цікава. Старшыні не даводзіцца прымушаць людзей выступаць. Рамонтнікі, выкрываючы недахопы ў арганізацыі працы, гавораць пра шафёраў, якія нядобрасумленна даглядаюць аўтамабілі. Не маўчаць і вадзіцелі. Яны патрабуюць, каб слесары хутчэй і лепш рамантавалі аўтамашыны. Як правіла, на сходах гавораць аб справах, звязаных з вытворчасцю, са спаборніцтвам.

Але аднойчы Сямён Арцёмавіч Чыстабаеў загаварыў аб выхаванні.

— Калектыў — галоўны выхавацель, калектыў адказвае за лёс чалавека, — пачаў ён свае выступленне.

— Можа і я выхавацель? — запытаў адзін з прысутных у зале.

Гэта быў добры слесар. Працаваў чалавек у брыгадзе, не адной сотні машын вярнулі жыццё яго залатыя рукі. А прызначылі брыгадзірам, і ён разгубіўся.

Паглядзеў Чыстабаеў у бок таварыша і адказаў:

— На жаль, пакуль яшчэ не, а павінен быць. Моладзь табе даручана. Яе трэба вучыць працаваць і жыць па-камуністычнаму, а ты сам палітычную вучобу закінуў, ніводнай газеты не выпісаў... Бры-га-дзір.

З дня, калі адбыўся гэты сход, мінула некалькі год, але рамонтнікі віцебскай аўтабазы № 1 памятаюць выступленне Сямёна Арцёмавіча. З таго часу яго па-сяброўску называюць выхавацелем.

Рыжаватыя валасы, твар у вяснушках, лоб прарэзаны зморшчынкай, разумныя, крыху прыжмураныя вочы і трыццаць год жыцця за плячыма — такі партрэт Сямёна Чыстабаева — брыгадзіра рамонтнікаў аўтамабіляў. Здаецца, ён нічым не вылучаецца сярод сваіх таварышаў па рабоце. Своечасова прыходзіць у свае майстэрні, як і ўсе, рамантуе машыны, вечарамі бывае на сходах, ходзіць з жонкай у кіно, тэатр... Але даволі пабыць у аўтагаспадарцы некалькі дзён, каб упэўніцца, што гэтым далёка не абмяжоўваецца кола інтарэсаў брыгадзіра.

Рабочыя аўтабазы выбралі Чыстабаева членам мясцовага камітэта. Ён і да гэтага прымаў актыўны ўдзел у прафсаюзнай рабоце. Правяраў па даручэнню старшыні мясцкома вусныя скаргі і пісьмы рабочых. Сямён Арцёмавіч вельмі прынцыпова вырашаў усе пытанні, сур'ёзна ставіўся да кожнага даручэння.

У мясцовым камітэце яму даручылі адказваць за сектар працы і зарплаты. Даведаўся пра гэта тагачасны дырэктар аўтабазы і схапіўся за галаву. Ну, маўляў, спакою не дасць. Гэта было сказана даволі трапна. Ні адзін выпадак парушэння працоўнай дысцыпліны ці дрэннай арганізацыі працы не абыходзіўся цяпер без таго, каб не ўмяшаўся Чыстабаеў.

Аднойчы ў абедзенны перапынак качагар базы звярнуўся да Чыстабаева. Яму няправільна налічылі заробленыя грошы. Пайшоў член мясцовага камітэта да тагачаснага дырэктара.

— Налічана правільна! Бухгалтары не памыляюцца, — безапеляцыйна заявіў той.

— Праверым,—адказаў Чыстабаеў, і праз некалькі дзён ён дакладваў на мясцовым камітэце аб сваіх вывадах. Яны разыходзіліся з думкай дырэктара. І Сямён Арцёмавіч дабіўся правільнага вырашэння пытання.

У брыгадзе Чыстабаева 14 чалавек. Усе яны — яго выхаванцы. У мінулым годзе Аляксандр Літвінчук і Фёдар Вінаходаў вучыліся ў аўташколе. Вытворчую практыку хлопцы праходзілі ў брыгадзе Чыстабаева. Прайшоў час. Здадзены экзамены, і юнакі прыйшлі ў аўтабазу № 1. Дырэктар задаволіў іх просьбу і накіраваў у брыгаду Чыстабаева. Тут было чаму павучыцца. Брыгада давала па паўтары нормы за змену, скарачаўся час прастою аўтамабіляў у рамонце, і якасць работы была, як правіла, выдатнай.

Трэці малады рабочы — Віктар Антонаў трапіў у другую брыгаду.

У дзень, калі яны атрымалі першыя ў жыцці заробленыя грошы, да Чыстабаева падышоў адзін з юнакоў.

— Можа, мы, дзядзька Сямён, пойдзем адзначым першы заробак?

Чыстабаеў паглядзеў на маладога рабочага, прыжмурыў вочы. «Цікава, цікава, што яны задумалі?» — падумаў брыгадзір і адказаў:

— Згодзен. Пойдзем... Толькі я на хвіліну забягу ў кантору.

Утрох яны выйшлі на вуліцу. Брыгадзір, член мясцовага камітэта, вопытны рабочы і юнакі, што толькі-толькі ўступілі ў жыццё. Ля аднаго з магазінаў затрымаліся. У вітрыне стаялі бутэлькі з каньяком, гарэлкай, лікёрам...

Сямён Арцёмавіч узяў юнакоў за локці і падштурхнуў наперад.

— Дома ўсё падрыхтавана...

На кватэры Чыстабаева сапраўды ўсё было гатова. Ён паспеў папярэдзіць жонку аб прыходзе гасцей. На стале стаяла бутэлька партвейну, яешня, катлеты...

— Калі ласка, — запрасіў юнакоў брыгадзір.

Селі. Гаспадар наліў у чаркі віно.

— За нашу рабочую годнасць. За тое, каб вы сталі сапраўднымі людзьмі, — прапанаваў ён тост.

Потым брыгадзір пацікавіўся далейшымі планамі ў жыцці юнакоў, запытаў, што збіраюцца яны купіць на першую зарплату. Выслухаў іх, а сам параіў:

— Бацькам падарункі купіць трэба.

Брыгадзір быў задаволены маладымі рабочымі. На дошцы паказчыкаў насупраць іх прозвішчаў стаялі даволі высокія лічбы. Па яго парадзе хлопцы паступілі ў школу рабочай моладзі.

Часта да рабочага месца, дзе працаваў Чыстабаеў і яго маладыя сябры, падыходзіў Віктар Антонаў. Працаваў ён у суседняй брыгадзе. Падыдзе, паглядзіць, як хутка і зладжана вядзецца рамонт аўтамабіля, і пойдзе.

Здарылася аднойчы непрыемная гісторыя. Віктар некалькі дзён не выходзіў на работу. І вось на дошцы загад: зволіць з аўтабазы за прагул. Некалькі дзён хлопец не працаваў, а пасля падышоў да Чыстабаева.

— Сямён Арцёмавіч, я хачу працаваць, — юнак стаяў, патупіўшы вочы і, хвалюючыся, круціў гузік пінжака. — Вазьміце да сябе ў брыгаду...

Віктар расказаў Чыстабаеву, што дома захварэла маці, што трэба было дапамагчы па гаспадарчых справах. Прасіў, каб далі некалькі дзён у лік будучага адпачынку, але майстар адмовіў. І вось паехаў сам, без дазволу.

Праз гадзіну Чыстабаеў зайшоў да дырэктара. Быў тут і брыгадзір, у якога працаваў Віктар. Прывітаўся Чыстабаеў і адразу, без прадмоў, сказаў:

— Накіруйце да мяне ў брыгаду Антонава.

— Табе больш за ўсіх трэба!— нядобразычліва кінуў брыгадзір суседняга ўчастка.

Добрыя вочы Чыстабаева зрабіліся строгімі, калючымі.

— За ўсіх — не, а за цябе — пэўна. І, дарэчы, — Чыстабаеў выцягнуў з кішэні пачак папярос, не спяшаючыся, закурыў і закончыў сваю думку: — Табе было калі 17 год? А юнаку 17. Спатыкнуўся, а ты яго адразу з брыгады на вуліцу. Хай сабе ідзе...

А потым звярнуўся да дырэктара:

— Як член мясцовага камітэта лічу, што звальняць хлопца нельга, а як брыгадзір настойліва прашу накіраваць у маю брыгаду.

Сказаў і сеў, чакаючы, што вырашыць дырэктар. Спрачаліся доўга, але Чыстабаеў настояў на сваім. На наступны дзень Антонаў пачаў працаваць у яго брыгадзе.

Мінуў тыдзень, другі, трэці. Увесь гэты час Чыстабаеў уважліва сачыў за работай Антонава. Юнак стараўся.

Здавалася, што і брыгадзір, і малады рабочы трымаюць экзамен: адзін — на ўменне працаваць з людзьмі, другі—на сумленныя адносіны да сваіх абавязкаў.

Далі неяк у канцы змены брыгадзе тэрміновае заданне. Адзін з аўтамабіляў павінен быў працаваць ноччу на вывазцы будаўнічых матэрыялаў, а матор падвёў. Патрабаваўся тэрміновы рамонт. Чыстабаеў сабраў брыгаду і расказаў аб неадкладным заданні.

— Я не магу застацца,—сказаў Віктар і пайшоў з варот.

Пачуўшы гэтую гутарку, брыгадзір, у якога некалі працаваў малады рабочы, смеючыся, сказаў:

— Узяў на сваю галаву ліха такое...

Слесары спяшаліся хутчэй адрамантаваць машыну, адчуваўся недахоп рабочых рук. Усім было цяжка і крыўдна за ўчынак таварыша. А брыгадзір увесь час думаў: «Няўжо памыліўся ў чалавеку?».

Прыкладна праз гадзіну-другую Віктар прыйшоў у майстэрню і ціхенька, нібы нічога не здарылася, папрасіў у Чыстабаева даць яму работу.

Калі заданне было выканана, і матор, нарэшце, запрацаваў, брыгада выйшла на вуліцу. Віктар сказаў таварышам:

— Дзень нараджэння ў мяне сёння...

— Колькі год споўнілася? — запытаў брыгадзір.

— Васемнаццаць, — адказаў юнак і паглядзеў вінаватымі вачыма на таварышаў.

Хлопцы абступілі сябра. Адзін пацягнуў яго за вушы, другі добра стукнуў па спіне, а брыгадзір моцна паціснуў руку рабочага.

— З днём нараджэння цябе, Віктар...

Брыгадзір уклаў у гэтыя словы асаблівы сэнс і вельмі хацеў, каб хлопцы без тлумачэння зразумелі яго. Развітваючыся, ён яшчэ раз сказаў:

— З днём нараджэння!

На наступны дзень Сямён Арцёмавіч задаволена расказваў парторгу:

— Рыхтаваўся хлапец дзень нараджэння адзначаць, сваякі прыйшлі. А тут непрадбачанае заданне. Загартоўкі яшчэ нашай рабочай няма ў яго: пацягнула дахаты. А потым, потым сумленне загаварыла. Сорамна стала перад таварышамі. Прыбег задыханы. Працаваў добра...

Цяпер ужо Чыстабаеў быў упэўнены, што Віктар апраўдае давер'е калектыву. Хутка ён стаў камсамольцам.

... Прафсаюзны актывіст Сямён Арцёмавіч Чыстабаеў — адзін з актыўных рацыяналізатараў аўтагаспадаркі. Яго прапановы паспяхова выкарыстоўваюцца ў вытворчасці.

Дбайным гаспадаром адчувае сябе ў цэху Чыстабаеў. Другі раз выбіраюць яго ў мясцовы камітэт таварышы. Цяпер Сямёну Арцёмавічу даручылі адказваць за стан тэхнікі бяспекі.

З брыгадзірам Чыстабаевым мы сустрэліся ў адзін з чэрвеньскіх дзён. Ён з ахвотай расказаў аб спаборніцтве калектыву ў гонар XXII з'езда КПСС, аб творчай ініцыятыве брыгад камуністычнай працы. Калі развітваліся, Сямён Арцёмавіч сказаў:

— Можаце павіншаваць. Здзейснілася мара майго жыцця. Я стаў камуністам.

Ён пры гэтым дакрануўся да грудзей, дзе ля сэрца ў кішэні пінжака ляжаў дакумент радавога ленінскай партыі.

Міхась БУРЫ.

У ДАПАМОГУ УНІВЕРСІТЭТАМ КУЛЬТУРЫ

Канторы і аддзяленні кінапракату атрымалі і рассылаюць кінаўстановам рэспублікі шмат новых фільмаў па мастацтву.

Творчасці выдатнага рускага мастака-акварэліста Мікалая Бястужава прысвечана каляровая навукова-папулярная кінакарціна «У глыбіні сібірскіх руд...» У фільме расказваецца пра бяспрыкладны подзвіг мастака-дзекабрыста, які ў цяжкіх умовах сібірскай катаргі стварыў галерэю партрэтаў сваіх таварышаў па паўстанню і ссылцы.

З каляровай кінакарціны «Скарбы аружэйнай палаты» гледачы даведваюцца аб творах рускага прыкладнога і дэкаратыўнага мастацтва XII—XIX стагоддзяў, якія знаходзяцца ў Дзяржаўнай аружэйнай палаце Маскоўскага Крамля. Тут захоўваюцца выключныя па прыгажосці і тэхніцы залатыя і сярэбраныя прадметы, што ўжываліся ў палацах і царквах, створаныя рукамі народных майстроў-умельцаў.

З цікавасцю будзе прагледжаны англійскі хранікальна-дакументальны фільм «Апавяданні пра Бернарда Шоу».

Каляровы фільм «Свята тканін» раскажа пра выстаўку тканін у Цэнтральнай выставачнай зале Масквы.

Р. ЗАЙЦАЎ.

УСІМ СЭРЦАМ СЛУХАЦЬ НОВАЕ

Наш сучаснік у жыцці і мастацтве

Верш хвалюе чытача тады, калі ён адпавядае ладу яго думак і перажыванняў, калі ў мысленні паэта ёсць нешта агульнае з мысленнем чытача.

Лірычны герой нашых маладых паэтаў — аднагодак пакалення, дзяцінства якога было азмрочана вайной. Ваенныя ўражанні пакінулі ў памяці пакалення глыбокі след, наклалі адбітак на фармаванне яго светапогляду ў пасляваенны час. Маладыя паэты перажылі гэта разам са сваімі аднагодкамі.

Мы не давяралі ночы сіняй,
Уздрыгвалі, як хруснуць дзе дубцы,
І з юнкерсаў падбітых алюміній
Ламалі для дзяўчат на грабянцы.
Мы прызнаваліся сваім любімым
І службу ўжо дарослую няслі.
Стаў новым свет, а губы пахлі дымам,
Бо мы з снарадных конавак пілі.
(С. Гаўрусёў).

Маладым паэтам, як і іх равеснікам, давялося адчуць горыч вялікіх страт, якія па-дарасламу, да канца, асэнсаваны, можа, толькі сёння:

З пустым рукавом сын вярнуўся дамоў.
А маці,
як яблыня, белая
з гора.
Здаецца мне,
порахам пахне ізноў...
Вы чуеце, хлопцы
з палаты мінёраў?!
(Р. Барадулін).

Так, цяжкім быў пачатак біяграфіі пакалення, і маладыя паэты, абапіраючыся на свой душэўны вопыт раскрываюць усё гэта ў вершах перад сваім аднагодкам-чытачом. Але біяграфія пакалення працягваецца. Пачатак актыўнага ўдзелу ў жыцці краіны супаў з тэхнічным прагрэсам, з эпохай атама, электронных машын і штучных спадарожнікаў, з перыядам будаўніцтва камунізма. І ўсё гэта патрабуе свайго адлюстравання.

Сённяшні дзень нашай паэзіі адмаўляе паэтыку, якая дазваляе даць толькі **агульную** карціну перажыванняў. Сёння трэба паспець за ходам думкі, за імгненнымі паваротамі ў мысленні, за адценнямі ў настроі. Сёння паэзія імкнецца да паглыбленага лірызму, паказу непаўторнай чалавечай індывідуальнасці. Каб перадаць светаадчуванне сучасніка, трэба шукаць новых спосабаў паказу жыцця, адпаведнасці выяўленчых сродкаў складанаму ўспрыняццю свету сучасным чалавекам.

Паглядзім на прыкладзе творчасці двух здольных нашых паэтаў — Р. Барадуліна і С. Гаўрусёва, як вядзе пошукі новага маладая паэзія, якія ўдачы і няўдачы спасцігаюць яе на гэтым шляху.

У Р. Барадуліна ёсць такія вершы, як «Бацьку», «Калаўроты», «Калыска», «цалінная» нізка, якія трывала ўвайшлі ў свядомасць чытача і ўзбагацілі яго духоўны свет. Яркае вобразнае мысленне і высокая творчая культура ўласцівы вершам паэта. Мы можам назваць па памяці не адзін дзесятак радкоў, якія ўразілі нас то здзіўляючай дакладнасцю параўнання, то яркай мастацкай дэталлю, то ўменнем усхваляваць сілай пачуцця.

Валун у шрамах бліскавіц –
Унукам метэарытавым.
Тут ракушкі перлавіц —
Гадзіннікамі раскрытымі.
Рака ўся — тугі калчан —
Яршамі, як стрэламі, колецца.
Буслянка, як каланча,
Адна
над усёй ваколіцай.
(«Пціч»).

Не можа не радаваць вобразнае багацце гэтых радкоў. Калі ж ісці далей першага ўражання, то бачна, як пісаў нядаўна Р. Бярозкін, што такі верш складаецца з «разгорнутых, як ланцужок, асобных вобразаў, маляўнічых, яркіх і сакавітых, але недастаткова апладнёных адзінай лірычнай думкай, цэласным светаадчуваннем: што ні радок, дык новая ўспышка, новы ўсплёск». Яго вершы апошняга часу, як адзначае Р. Бярозкін, сведчаць, што Р. Барадулін, які заўсёды ўмеў бачыць **паэтычна**, пачынае гэтак-жа паэтычна **думаць** (усюды падкрэслена Р. Бярозкіным.—**В. Б.**). Але, як нам ўяўляецца, бяда ў тым, што Барадулін-паэт думае недастаткова па-сучаснаму. Ён у пэўнай ступені сучасны па смеласці падыходу да «традыцыйных» тэм, да рытму і г. д., але гэтым і абмяжоўваецца. Сучаснасці адчування, шырыні погляду на рэчы, знітаванасці вобразна-канкрэтнай асновы верша з эмацыянальным успрыняццем карціны, рэчы, настрою, думкі — усяго гэтага, калі не разам, дык паасобку, часта не хапае многім вершам Р. Барадуліна. Вось вам яркая карцінка — вобразная, смелая, але і толькі:

Тут у ноч чарэмхавую, белую
Ходзіць май сп'янелы, сам не свой,
І ад салаўёў асалавелая,
Поўня круціць круглай галавой.
Тут бярозы каркаюць і крахкаюць,
Глухнуць ад птушынае гурмы.
Кожны гром — лагоднейшы характарам —
З полацкае станцыі
Грамы!
(«Станцыя Грамы»).

І хоць зроблена гэта беззаганна і словы зіхацяць, іграюць, усё ж ясна, што пераасэнсаванне «традыцыйных» вобразаў — не самы дзейсны сродак паказу сучаснасці ў паэзіі. У прыведзеных радках няма канкрэтнасці перажыванняў, няма, па сутнасці, паэтычнай думкі, а толькі вобразнасць дзеля вобразнасці.

Нядаўна Барадулін надрукаваў новы верш «Трэба дома бываць часцей»:

Трэба дома бываць часцей,
Трэба дома бываць не госцем,
Каб душою не ачарсцвець,
Каб не страціць святое штосьці!
Не забыць, як падвялы аер
На падмытай падлозе пахне,
Як у студню цыбаты асвер
Запускае руку да пахі...

І зноў жа: дзе думка? нейкай застарэласцю, адвечнасцю адчуванняў павявае ад гэтых радкоў, у якіх не цяжка знайсці ўсё тое, за што абрушваюцца крытыкі на Ул. Караткевіча («О, мой адвечны край»).

Змяняецца жыццё — змяняюцца і спосабы яго адлюстравання, сам падыход да жыццёвых з'яў становіцца іншым.

У гэтым сэнсе характэрная, на маю думку, паэзія С. Гаўрусёва. У яго — яркае, вобразнае мысленне. Ён можа ўбачыць «кляновы ліст далонню хлебароба», заўважыць, як месяц з-за хмаркі выглядвае «забытай падкоўкай з салдацкага бота», знайсці трапную дэталь — «істужкі салдацкіх абмотак пакроены ўсе на бінты»... Часам яго вершы (за блізкасць у вобразным мысленні і манеры пісьма) можна палічыць за барадулінскія:

А грады — рай. Крамяны агурочак,
З жаўтлявай паласой уздоўж спіны,
Глядзіць піскляняткам. З сарака сарочак,
Засопшыся, вылазяць качаны.
Сланечнік — франт, здаецца, п'яны троху, —
Хістаецца ў бакі ад вецярка.
Гарбуз, самлеўшы, выпаўз на дарогу
З закручаным хвастом, што ў парсюка...

Але ў С. Гаўрусёва значна большая суаднесенасць зместу з сённяшнім днём, большая знітаванасць думкі і вобраза, карціны і перажывання. Паэт імкнецца адлюстраваць дыялектыку душы свайго сучасніка, рухомасць яго псіхікі, выкарыстоўваючы як мага больш асацыяцый у вобразах, у псіхалагічных дэталях.

Хай лягчэйшым яшчэ тваё стане дыханне,
Хай аб дзівах зямных табе шэпчуць лісты.
Ты прыйшло да мяне неўспадзеўку, каханне,
Як прыходзіць сасмягламу шклянка вады.
У жыцці не такі я ўжо быў недарэка,
Хоць смяўся хто-небудзь з сяброў: не лайдач!
У грудзях замірала бяскрылае рэха
І турбот непатрэбных, і горкіх няўдач...
Як азонам, паветра табою напоўнена,
Хай яно разальецца над шарам зямным,
Бо жывем мы шчасліва — пра гэта я помню!—
Не пад дахам адным, дык пад небам адным!

Паэт чуйна схоплівае тыя новыя перажыванні, якія народжаны нашым імклівым часам, імкнецца ўвасобіць іх у паэзію:

Цяпер тут ціха. Адно лунаюць
Чародкі мірныя галубкоў...
У далях столькі святла-сінечы:
Дыхнуць баюся — страсеш расу.
І груз цяжэзны мне лёг на плечы.
Ці данясу ж я? Ці данясу?
(«Севастопаль»).

Менавіта Гаўрусёў здолеў напісаць паэму, у якой паказана фармаванне характару сучасніка ў жыццёвай плыні. Паэма «Штодзённы лістапад» стала значным дасягненнем усёй нашай паэзіі, бо вызначаецца маштабнасцю лірычнага героя, радасці і трывогі якога ўласцівы цэламу пакаленню. На першым плане ў паэме як быццам каханне лірычнага героя:

Калі ты блізка — звонка адгукніся.
Калі далёка, да мяне прыйдзі,
Павек стамлёных ціха дакраніся
І, як раней, у вочы паглядзі.

Каханне паказана праз адценні і змены настрояў (жывое і складанае развіццё дум і пачуццяў, наогул, характэрна для вершаў Гаўрусёва):

Цябе я пільна ў далях выглядаю,
Хоць ластаўкай на мокрых правадах
Адшчабятала лета,—і гадаю,
Аб чым бубніць бляшаны гулкі дах.
Мне хочацца адчуць твае далоні,
Расслухаць голас скрозь асенні свіст.
Ды што казаць — і на бязлістым клёне,
Як сэрца, б'ецца адзінокі ліст.

Свабодная плынь паэмы ўбірае ў сябе багацце разнастайных матываў. Праз лірычныя адступленні і ўспаміны праз твор праходзіць другая тэма — гісторыя пакалення:

Я б не хацеў трывожыць успамінаў,
Але ў дзяцінстве — з дзесяці гадоў! —
Буханак менш мы бачылі, чым мінаў,
Варожых гільзаў больш, чым жалудоў.

Роздум над сённяшнім жыццём пакалення, як і над яго гісторыяй, для лірычнага героя паэмы — крыніца маральнага і ідэйнага росту. «Хай лістапад шуміць у кожным сэрцы, скідаючы пажоўклыя лісты».

С. Гаўрусёў добра разумее, што паэзія тады можа стаць сучаснай па пачуццю і па думцы, калі яна сучасная і па мове. Мы ведаем, наколькі гнуткім матэрыялам становіцца мова ў Р. Барадуліна. Але ён карыстаецца словамі тых лексічных пластоў, якія адстаяліся ў мове і звязаны больш з бытавым стылем. С. Гаўрусёў жа імкнецца асвоіць новую лексіку, хоць гэта яму і не заўсёды ўдаецца («Голыя сады, як пад рэнтгенам, цямнеюць цьмяна рэбрамі галін», «Няхай гарматы ствол незачахлёны шукае новых зор, як тэлескоп», «фініш небасхілу з разгону расхінула ты грудзьмі».) Аднак магчымасць няўдачы не палохае С. Гаўрусёва.

Чытач чакае ад паэтаў-аднагодкаў нашых касманаўтаў глыбейшага пранікнення ў сучаснасць. Для гэтага неабходны і веданне жыцця, і смялейшыя творчыя пошукі.

Наш герой цяпер не ў цёмным лесе,
Трэба новы вобраз і настрой.
Б'ешся, б'ешся, а ў радок не лезе
Нават самы прасценькі герой.
Ён то просты, ды складаней тэма, —
У якую мы забеглі даль!
Беларускі хлопец ля мартэна
Чарадзеем ходзіць, варыць сталь, —

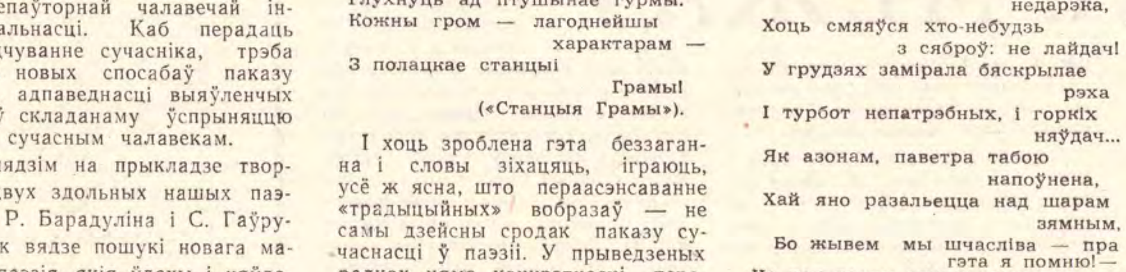
пісаў П. Панчанка, які няспынна шукае гэтых новых сродкаў.

«Пакуль не прымільгалася рэчаіснасць, пакуль не ўстанавіліся законы бясспрэчнасці з'яў для дадзенага пакалення, — гаварыў М. Асееў, — маладосць заўсёды шукае і часцей усяго знаходзіць якіясьці свае сродкі адлюстравання сучаснасці. Але для гэтага маладосці самой патрэбна добра заняцца пераглядам звычайных поглядаў, густаў, звычак... Трэба асмеліцца выйсці з гэтай аднамернасці, паспрабаваць паказаць і рэчаіснасць неаднамернай...»

Да гэтых слоў варта прыслухацца.

В. БЕЧЫК.

Піліп ПЕСТРАК.

У ДАРОЗЕ

УРЫВАК З ДРУГОЙ КНІГІ РАМАНА «СЕРАДЗІБОР»

Вестку аб тым, што ў Міхасёвага бацькі—Гойдалы-Гайдалевіча здохлі цялушка і нейчы чужы конь, прынесла капітану Рыбіну ўрач Вера Ігнатаўна Лукашэвіч. Яна ўсё ж такі выканала даручэнне капітана Рыбіна — з'ездзіла ў Серадзібор. Пагаварыла ў сельсавеце з Карчэняй пра свае справы — каб да вясны бярвенне для незакончанай бальніцы было вывезена з лесу. Потым зайшла ў чайную... І вось так, таксама, як тады ўвосень, напаткала старога Несцера, які звярнуўся з той жа просьбай — палячыць жонку, старую Тэклю, якой стала горш. Хацеў стары везці хворую ў Азярышча — ды ўсё халады не давалі. А тут якраз прыехала сама доктарка.

— Моцны раматус у яе, — сказала Вера Ігнатаўна, — трэба ў бальніцу, ванны...

Аднак пайшла, паглядзела старую. Паставіла ёй тэрмометр пад паху, а сама тым часам прайшлася па хаце, разглядаючы сцены. Даткнулася пальцам да ястраба, што ўзняў пры сцяне крылле для лёту, хвілінку палюбавалася ім, потым наблізіла да вачэй ручнік, які вісеў побач, паглядзела на вышыўкі і спынілася перад фатаграфіямі пад шклом у чорнай рамцы. Там яе ўвагу прыцягнуў малады чалавек, сфатаграфаваны ля стала з вазонам кветак. Аблакаціўшыся на стол, падпёр шчаку рукою. Фотаапарат адбіў краечак палічак з кніжкамі. Чымсьці ўтульным павеяла на Веру Ігнатаўну ад гэтага здымка. У глыбіні, за спіною маладога чалавека, густа цямнеў фікус, што яшчэ больш надавала гэтаму кутку прывабнай утульнасці.

Вера Ігнатаўна адзін раз бачыла ўжо гэтага маладога чалавека — тады ён размінуўся з ёю на парозе вось гэтай Несцеравай хаты. А яна пагледзела яму ўслед...

З фотаздымка глядзеў на Веру Ігнатаўну Платон Грушка, глядзеў з кутка серадзіборскай матчынай хаткі, не маргнуўшы, спакойна, засяроджана, а праз твар прасвечвала прытоеная ўсмешка. Вера Ігнатаўна адвяла вочы ад здымка і ўспомніла, што трэба вымаць з-пад пахі старое Тэклі тэрмометр. Потым яна выстуквала старую, услухоўвалася ў скрыпы, уздыхі, адзначала тую грань, ад якой сходні жыццёвай лесвіцы вялі ўніз.

— Вам трэба бальніца, — сказала Вера Ігнатаўна.

— Ды дзе ж яна ў нас, мая саколка? Каб яна была тут у Серадзіборы, тады... А да Азярышча далёка. Дый холад.

— Я вам прапішу націранне, парашкі... Трохі паможа.

Увайшоў стары Несцер з міскай квашанай халоднай капусты ў адной руцэ, а ў другой—з талеркай нарэзанага мёрзлага сала. Паставіў усё на стол, сказаўшы: «Недзе разышліся ўсе»... і падыбаў назад за коўдравую перагародку, адкуль хутка прынёс на талерцы хлеба і відэлец. Вера Ігнатаўна гэтага не бачыла. Старая Тэкля раптам крыкнула, нібы хто яе ўкалоў:

— Талерачкі ў шафачцы ў сенцах! Толькі глядзі, не пабі збаночка з яечкамі!

Ад такога Тэклінага выкрыку Вера Ігнатаўна сцепанулася. Потым ёй захацелася засмяяцца, але яна толькі ўсміхнулася, і гэтая ўсмешка ўжо доўга не сходзіла з яе вуснаў. Яна падумала— што там такое робіцца?

У хаце моцна запахла капустай. Вера Ігнатаўна не звярнула на ўсё гэта ніякай увагі.

Выслухоўванне скончылася. Вера Ігнатаўна паклала свае лекарскія прылады ў невялічкі чамаданчык і дастала адтуль самапіску і блакнот. Трэба ж напісаць рэцэпт. Яна прысела да стала. Мімаходзь зірнула на яду, пастаўленую Несцерам. З-за перагародкі выйшаў сам стары са спатнелай ад холаду бутэлькай зачырвоненай гарэлкі ў руцэ.

— Вы што — відаць, гасцей чакаеце? — спыталася Вера Ігнатаўна.

— Вы ў нас наймілейшая госця. Вось перакусіце трошкі, што бог паслаў, як кажуць,—прамовіў Несцер. — Кіньце пісаць, напішаце потым.

Вера Ігнатаўна аж пачырванела ад такой нечаканасці і пачала, як магла, адмаўляцца:

— Я не галодная, нядаўна ела ў чайной, дзякую вам... Не, не...

Але стары Несцер быў няўмольны. А тут яшчэ далучылася да яго і Тэкля. Вера Ігнатаўна адчула, што адмаўляцца далей ужо нельга. Будзе вялікая крыўда для старых. Згадзілася і пайшла за перагародку памыць рукі. Потым села за стол, чарачку нават выпіла, ела ў смак капусту і сала. І ўсё хваліла, а Тэкля аж пакрэктвала ад задавальнення, варочаючыся ў ложку.

Вера Ігнатаўна потым вяла гутарку пра бальніцу ў Серадзіборы. А Несцер выкрываў ёй сакрэты, чаму не хапіла бярвення на бальніцу.

— Міхась Гойдала... Ляснік... Яго работа. Усё аддаў Вераб'ю на хату. Так яму патрэбна хата... Яшчэ ў гэтай можна жыць.. Што ты зробіш, міленькая, з нашымі такімі людзьмі?

Вера Ігнатаўна слухала, толькі не хацела выказваць сваіх меркаванняў, баялася, каб у чым не прагаварыцца. Каб перавесці гутарку на другое, яна, пачуўшы прозвішча — Гойдала, спыталася:

— А дзе жыве гэты Гойдала? У мяне да яго ёсць справа.

— Сам стары, кажуць, захварэў, а сын-ляснік больш у лесе. Жыве ў лясніцтве. Часам прыходзіць і дахаты.

— А як у вас з яшчурам?

— На нейкае шчасце, мінуў ён нас. Прыязджалі сюды і Бабёр, і Рыбін... Стараліся... Толькі вось днямі ў гэтага самага Гойдалы здохла цялушка, і пагаворваюць, што ў яго нехта начаваў з канём і што нібы гэты конь здох... Гойдала тут у сяле не жыве.

— А дзе? — нібы спалохаўшыся, спыталася Вера Ігнатаўна.

— Ён не адсюль. Туды, па дарозе да Забівачак.

Вера Ігнатаўна глянула на гадзіннік.

— Мне трэба спяшацца. Ой, як жа я забавілася!.. Выбачайце... Дзякую за пачастунак.

Вера Ігнатаўна яшчэ раз расказала Тэклі, як прымаць лекі, і папрасіла Несцера:

— Вы ўсё ж хоць трошкі пакажыце мне дарогу на Забівачкі. Я праязджала праз іх толькі раз, і то вясною. А цяпер дарогі замяло...

— Я магу вас нават давесці да яго хаты.

Так і прывёў Несцер Веру Ігнатаўну да самай Гойдалавай хаты.

Пасляабедзенная шэрасць дня пачала гусцець — павольна наплываў вечар. Стары Несцер у хату да Гойдалы не пайшоў, а, тулячыся ля глухой сцяны, падаўся на агароды к лесу. Там знайшоў яму, засыпаную толькі да палавіны. Калі прыглядаўся, прыгнуўшыся над ямай, заўважыў высунуты з-пад пяску конскі капыт. Падумаў: «Значыць, праўда, што конь здох... А чый конь?» Несцер задумаўся. «Нават не засыпалі як след... Можа што перашкодзіла?..»

Вера Ігнатаўна ў гэты час вяла гутарку з Васілём Гойдалам, які сядзеў, прытуліўшыся спіною да печы.

— ...Я чула, што вы захварэлі на нейкую заразную хваробу. Мой абавязак—праверыць і ліквідаваць хваробу, каб яна не перанеслася на другіх.

— Не, — аднекваўся Васіль Гойдала, — бог мілаваў, яшчэ ходзім.

І змаўкаў — выразна баяўся больш чаго гаварыць. Вера Ігнатаўна заўважыла гэтую яго боязь, і ў свядомасць яе закралася падазрэнне.

— Паколькі я ўжо зайшла да вас, давайце праверу. Гэта не пашкодзіць. Я вам пастаўлю тэрмометр...

Вера Ігнатаўна адчыніла чамаданчык і вyняла адтуль тэрмометр.

Васіль Гойдала дзіка сачыў вачыма за доктаркай.

— Не трэба... Не трэба... Я здаровы, — адмахваўся рукамі, адпрошваўся стары Гойдала.

Гойдаліха, якая ляжала на печы, павярнулася са спіны на бок і ўтаропіла вочы ў бліскучую цацку ў руцэ доктаркі.

— Вы яго яшчэ прапораце,—прамовіла яна панура.

— Няўжо вы ніколі не бачылі тэрмометра?— пыталася Вера Ігнатаўна.

— А дзе нам бачыць? — прахрыпеў стары. — Нам не было часу на гэта, дый да нас ніхто не прыходзіў.

— А вось я прыйшла. Хіба гэта дрэнна? Прыйшла палячыць вас. А можа, у вас тыфус? Дайце, я гляну на вашу спіну. Можа, там высыпка ёсць?

ТАЛЕНТ ШЧЫРЫ, САМАБЫТНЫ

Т. К. ЛАПАЦІНАЙ — 70 ГОД

Калі думаеш, у чым жа «сакрэт» абаяльнасці мастацтва Тацяны Карнееўны Лапацінай, як яна пры поўнай адсутнасці элементарнай музычнай падрыхтоўкі дасягае выключнага поспеху ў выканальніцкім майстэрстве, прыходзіш найперш да вываду, што выдатная беларуская песенніца валодае велізарнай паэтычнасцю ўспрымання рэчаіснасці. Гэтая паэтычнасць спалучаецца ў яе з палымянай любоўю да жыцця ва ўсіх яго праявах, з глыбокім адчуваннем паэзіі працы савецкіх людзей. Адзін з лепшых даследчыкаў беларускай народнай песні Л. Мухарынская заўважыла адночы: мастацкі патрыятызм і палымяная любоў Т. Лапацінай да музыкі нараджаюць у яе цудоўныя душэўныя парывы.

Але толькі гэтых якасцей было б мала для таго, каб 25 год кіраваць і ўвесь час узбагачаць сваёй цудоўнай творчасцю такі калектыў, як Азершчынскі калгасны хор. Самабытны талент Т. Лапацінай надзвычай разнастайны і шматгранны. Яна на слых беспамылкова запамінае на партыях творы, калі ёй давядзецца пачуць іх, і сваім вельмі тонкім слыхам распісвае іх для кожнай з груп свайго хору, дае ім «настройку». У тым выпадку, калі Т. Лапаціна мае ноты твораў, яны з'яўляюцца для яе толькі падмацаваннем успамінаў аб чутай песні. Слых і памяць у Тацяны Карнееўны выключныя.

Адна з асаблівых рыс творчасці Т. Лапацінай — яе ўменне зразумець песню ва ўсіх музычных падрабязнасцях. Лапаціна надзвычай добры інтэрпрэтатар песні, яна цудоўна перадае яе адценні. Вось чаму Тацяна Карнееўна ніколі не паўтарае музычны твор у той нюансіроўцы, якую ёй давялося чуць. Яна заўсёды «перачытвае» гэты твор па-свойму, у сваім індывідуальным «бачанні», а калі адчувае ў гэтым неабходнасць, дык — і своеасабліва вырашае яго.

У Азершчынскім хоры, якім кіруе Т. Лапаціна, суіснуюць розныя формы шматгалосся: «гуртавое», спяванне з падводкаю, спяванне з пералівамі. Дарэчы, гэты апошні від шматгалосся (калі песня спяваецца ў адным рэгістры, ва унісон, аднагалосная мелодыя затым пераходзіць у двухгалосную і зноў вяртаецца ва унісон)—характэрны наогул для ўсходняй часткі Палесся, дзе знаходзіцца Азершчына. Але Т. Лапаціна здолела ўзмацніць гэты прыём. Яна адчула яго паэтычнасць, тонка выкарыстала гэтую паэтычнасць для псіхалагічнага вызначэння тэмы песні, для перадачы яе лірычнага пачуцця. Выдатная беларуская песенніца — глыбокі лірык. «Мне дарагія, — гаворыць яна, — і заўсёды патрэбныя лірычныя песні, у іх пачуцці больш узнёслыя, яны абуджаюць думкі чалавека».

Музычная чуласць дапамагае Т. Лапацінай вызначыць, у якой манеры можна «распець». Вось чаму з «пералівамі» ў Азершчынскім хоры часцей спяваюць старадаўнія традыцыйныя, аднагалосныя беларускія народныя песні, меладычны дыяпазон якіх невялікі. Такім цудоўным узорам лапацінскага распеву з «пералівамі» з'яўляецца вясельная беларуская народная песня «Каменная печачка».

Плённая дзейнасць Т. Лапацінай і ў справе стварэння сучасных песень на падставе старадаўніх беларускіх народных мелодый. Гэтыя песні ў Азершчынскім хоры ствараюцца як на свае арыгінальныя тэксты, так і на вершы беларускіх і рускіх паэтаў.

Уменне пераасэнсаваць традыцыйную мелодыю — гэтая якасць таксама складае выдатную асаблівасць самабытнага таленту Т. Лапацінай. Яна ўсім сэрцам імкнецца адлюстраваць у мастацтве сённяшні дзень, пазбягаючы замілавання музычнай старажытнасцю. У песні «Нашае сяло» (на ўласны тэкст), у якой раскрываюцца вобразы новага жыцця, Т. Лапаціна разам з калектывам пераасэнсоўвае велічную мелодыю старажытнай беларускай народнай песні «Учора было лецейка», а ў лірычнай «Кучаравай вішні» на словы Адама Русака — мелодыю папулярнай, традыцыйнай на Гомельшчыне песні «Едуць мазуры».

Характэрным прыкладам таго, як пачуццё новага, пульс грамадскага жыцця ажывае ў арыгінальных па музыцы і тэкстах творах хору пад кіраўніцтвам Т. Лапацінай, можа быць лірычная песня «Дождж», напісаная на мове, у якой да паэтычнай вышыні ўзнімаецца жыццё калгаснага сяла. Лепшы хлопец на сяле павінен быць лепшым працаўніком у калгасе, інакш яго не пакахае дзяўчына — такі змест песні.

Т. Лапаціна імкнецца раскрыць у песнях усю разнастайнасць жыцця працоўных, перадаць багацце іх пачуццяў і думак. Гэта асабліва можна заўважыць у такіх, створаных пад кіраўніцтвам Т. Лапацінай у Азершчынскім хоры песнях, як «Песня аб Леніне» на тэкст Д. Беднага, «Дзень добры, Масква!» на словы Я. Купалы, «Мір зямлі шчаслівай», «Падзяка», «Песня аб адданні калгаса», «Прыязджайце да нас у калгас», «Заззелянелі палі залатыя», «На калгасным полі», «Дняпро» і інш. У некаторых з іх адчуваецца творчы ўплыў рускай савецкай песнятворчасці. Так, у песні «Дняпро» на словы А. Русака ёсць агульнае з песеннай творчасцю В. Захарава; уплыў песень рускага народнага калгаснага хору адчуваецца ў Азершчынскай «Песні аб Леніне». Пры ўсім гэтым песні калгаснага хору не трацяць сваёй своеасаблівасці і з'яўляюцца своеасаблівым развіццём беларускай народнай песнятворчасці ў сувязі з мастацтвам братніх народаў.

Песні Т. Лапацінай у адрозненне ад творчасці многіх прафесіянальных кампазітараў літаральна спадарожнічаюць тым з'явам, што хвалююць усю грамадскасць. Прыклад гэтага — «Песня аб Маскве», напісаная да другой Дэкады беларускага мастацтва і літаратуры ў Маскве, песня «Прыязджайце да нас» — у адказ на заклік партыі да спецыялістаў сельскай гаспадаркі пайсці працаваць у калгасы.

Т. Лапаціна настойліва дамагаецца тэматычнай разнастайнасці рэпертуару свайго хору. Магчыма, таму Азершчынскі хор — адзін з нямногіх народных калектываў Беларусі, які мае ў сваім рэпертуары творы на рабочую тэматыку. Сярод іх — песня «Вецер з поля».

Шмат іншых цікавых і адметных асаблівасцей можна знайсці ў творчасці Т. Лапацінай, калі думаеш пра яе доўгі і пачэсны шлях у мастацтве. Тут і дружба з самадзейнымі кампазітарамі, і ўменне падтрымаць іх і накіраваць на шлях, патрэбны хору. Тут і ўзбагачэнне народнай танцавальнай культуры. Дарэчы, можна прыгадаць, што цудоўная, незабыўная «Мяцеліца», пастаўленая пад кіраўніцтвам А. Рыбальчанкі танцавальным калектывам Гомельскага Палаца культуры чыгуначнікаў, вывезена таксама з Азершчыны. Такіх прыкладаў можна прывесці шмат.

Што б мы ні прыгадалі з творчасці Т. Лапацінай на працягу яе доўгага жыццёвага і творчага шляху — усё гэта цудоўнае спалучэнне вялікага таленту і любві да Радзімы, да свайго народа.

Звычайная беларуская калгасніца з Азершчыны, заслужаны дзеяч мастацтва БССР, Тацяна Карнееўна Лапаціна ніколі не забывае аб тым, што іменна савецкая Радзіма вывела яе на шырокую дарогу творчасці, і таму песні яе, гаворачы словамі Пушкіна, «...нараджала не памяць, а сэрца».

І. НІСНЕВІЧ.

ВЫСТАЎКА МАТЭРЫЯЛАЎ АБ КАСМАНАЎТАХ

У Дзяржаўнай бібліятэцы БССР імя Ул. І. Леніна абсталяван стэнд «Новы палёт савецкага чалавека ў космас». На ім выстаўлены і няспынна папаўняюцца матэрыялы прэсы аб выдатнай падзеі, партрэты Германа Цітова.

Стэнд аб касмічным караблі «Усход-2» з'яўляецца працягам раней арганізаванай у бібліятэцы тэматычнай выстаўкі «Заваёва космасу». У ёй наглядна адлюстравана гісторыя касманаўтыкі, шырока прадстаўлены працы заснавальніка навукі аб касмічных палётах, геніяльнага рускага вучонага-самавучкі К. Э. Цыялкоўскага, падабраны кнігі, ілюстрацыі, часопісныя і газетныя артыкулы аб космасе.

Спецыяльная вітрына выстаўкі прысвечана матэрыялам аб першым гераічным палёце лётчыка-касманаўта Ю. А. Гагарына на караблі «Усход-1», яго трыумфальных паездках па краінах свету.

Выстаўка аб касманаўтах карыстаецца вялікай папулярнасцю ў чытачоў.

З кінакамерай па рэспубліцы

На экранах гарадскіх кінатэатраў і сельскіх клубаў пачаў дэманстравацца кіначасопіс «Савецкая Беларусь» № 21, першы сюжэт якога расказвае аб тым, што беларускія аўтазаводцы нядаўна наведалі Ульянаўскі аўтамабільны завод і абмяняліся вопытам сваёй работы.

Другі сюжэт кіначасопіса, зняты аператарам Е. Сакаловым у саўгасе «Чырвоная зорка» Клецкага раёна, прысвечан сельскім жывёлаводам.

Зацікавяць гледачоў кінакадры аб рэспубліканскіх спаборніцтвах на асабістае першынство па коннаму спорту, якія адбыліся ў Гомелі.

Далей у кіначасопісе расказваецца аб жыцці і працы памочніка брыгадзіра Рыгора Білюка з сельскагаспадарчай арцелі «Пагранічнік», што на Брэстчыне.

Заключныя кадры кіначасопіса прысвечаны Другому міжнароднаму кінафестывалю ў Маскве.

НОВЫЯ ПРАЦЫ ГІСТОРЫКАЎ

Галоўная ўвага ўсяго калектыву навуковых супрацоўнікаў Інстытута гісторыі Акадэміі навук Беларускай ССР накіравана на распрацоўку праблем гісторыі сацыялістычнага і камуністычнага будаўніцтва. Гэта — гісторыя Кастрычніцкай рэвалюцыі і грамадзянскай вайны, гісторыя рабочага класа і калгаснага сялянства рэспублікі, культурнае і нацыянальна-дзяржаўнае будаўніцтва ў БССР, удзел беларускага народа ў разгроме нямецка-фашысцкіх захопнікаў, Савецкая Беларусь эпохі сямігодкі і г. д.

Да адкрыцця XXII з'езда Камуністычнай партыі Савецкага Саюза калектыў узяў абавязацельства выдаць 2-е выданне «Гісторыі БССР» у 2-х тамах.

Інстытут працуе над васьмітомнай працай па гісторыі БССР, якая ахоплівае гісторыю беларускага народа са старажытных часоў да нашых дзён. Да гэтай работы прыцягнуты лепшыя навуковыя сілы рэспублікі.

Навуковыя супрацоўнікі Е. Карнейчук, В. Гняўко, І. Марчанка распрацоўваюць тэмы манаграфічнага плана.

Інстытут таксама працуе і над дакументальнымі зборнікамі: «Перамога калгаснага ладу ў БССР», «Уз'яднанне беларускага народа ў адзінай дзяржаве», «Успаміны ўдзельнікаў партызанскага руху ў Беларусі», «Паўстанне 1863 г. у Літве і Беларусі». Над апошнім зборнікам калектыў інстытута працуе разам з Інстытутам славяназнаўства АН СССР, Інстытутам гісторыі АН Літоўскай ССР і Акадэміяй навук Польскай Народнай Рэспублікі.

Беларускія пісьменнікі, мастакі і артысты ў Парыжы

Днямі з Мінска ў Парыж выехала турысцкая група работнікаў культуры БССР, арганізаваная Беларускім таварыствам дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі.

У яе склад уваходзяць пісьменнікі В. Вітка, П. Пестрак, Ус. Краўчанка, народны мастак БССР І. Ахрэмчык, мастак В. Цімановіч, рэжысёр Тэатра імя Янкі Купалы В. Броўкін, мастацкі кіраўнік Тэатра імя М. Горкага В. Рэдліх, народныя артысткі БССР Г. Абуховіч, Р. Кашэльнікава, народныя артысты БССР Я. Палосін, Я. Карнавухаў і інш. — усяго 24 чалавекі. Усе яны рашылі выкарыстаць свой адпачынак для паездкі па турысцкіх пуцёўках у Францыю.

Турысты прабудуць за мяжой два тыдні. Яны сустрэнуцца з французскімі пісьменнікамі, артыстамі і мастакамі, пазнаёмяцца са славутымі мясцінамі Парыжа і іншых гарадоў, з жыццём і культурай французскага народа.

І. ЯКУБЕНАК.

«МАЛЫЯ ТРАЦЯКОЎКІ» — НА ВЁСКУ

Праект Праграмы Камуністычнай партыі Савецкага Саюза — гэта дакумент, які дае магчымасць кожнаму савецкаму чалавеку выразна ўбачыць светлую будучыню камунізма.

«У паводзінах кожнага чалавека, у дзейнасці кожнага калектыву і кожнай арганізацыі камуністычныя ідэі павінны арганічна спалучацца з камуністычнымі справамі». Гэтыя радкі з праекта Праграмы павінны стаць дэвізам штодзённай работы кожнага з нас.

Задача работнікаў культуры — садзейнічаць гарманічнаму развіццю савецкага чалавека. У гэтай справе павінна надавацца вялікае значэнне эстэтычнаму выхаванню.

У праекце Праграмы асобна падкрэсліваецца неабходнасць раўнамернага размяшчэння культурных устаноў па тэрыторыі краіны з тым, каб пастулова ўзняць узровень культуры вёскі да ўзроўню культуры горада.

Адной з форм эстэтычнага выхавання могуць быць раённыя і калгасныя музеі — «маленькія трацякоўкі», якія даюць магчымасць жыхарам вёскі знаёміцца з творамі мастацтва. У нашай рэспубліцы ўжо дзейнічаў такі музей у Івацэвічах. Цяпер ён пераўтвораны ў перасоўную выстаўку. Карціны для стварэння такога музея атрымалі ў падарунак ад беларускіх мастакоў і будаўнікоў Салігорска. З цягам часу гэта будуць асяродкі культурнага жыцця вёскі, якія побач з кінатэатрамі і клубамі будуць фармаваць мастацкія густы насельніцтва.

Але цяпер такія музеі яшчэ не могуць быць створаны ва ўсіх раённых цэнтрах і буйнейшых калгасах. Гэта справа будучыні. Пакуль што такая задача ўскладаецца на перасоўныя мастацкія выстаўкі.

Мастацкі музей БССР ужо працуе ў гэтым напрамку. Дзесяткі розных твораў беларускіх мастакоў-графікаў былі экспанаваны ў абласных і раённых цэнтрах рэспублікі. Тысячы людзей наведалі выстаўкі. Прапановы і падзякі гледачоў у кнігах водгукаў сведчаць пра вялікую і шчырую цікавасць працоўных да выяўленчага мастацтва.

«Выстаўка беларускіх майстроў жывапісу дала мне магчымасць даведацца над чым працуюць нашы мастакі, як у мастацтве адлюстроўваецца жыццё нашага народа», — піша інжынер Клумаў з Гомеля.

«Дзякую за хвіліны сапраўднага задавальнення, якія я перажыла, наведаўшы вашу выстаўку, дзе пазнаёмілася з работамі беларускіх мастакоў», — такі запіс пакінула настаўніца з Оршы.

«Радасна бачыць, што і ў нашай рэспубліцы цяпер ёсць вялікі атрад мастакоў, якія ўмеюць праніклёна перадаваць думкі і спадзяванні нашых людзей у мастацтве, пакінуць нашчадкам партрэты лепшых людзей сённяшняга дня», — гэтыя радкі належаць пенсіянеру Ваўчыцкаму з Гродна.

Калектыў Мастацкага музея сумесна з Саюзам мастакоў БССР імкнуўся да таго, каб як мага паўней паказаць у перыферыйных гарадах нашай рэспублікі работы беларускіх майстроў выяўленчага мастацтва.

У пачатку сёлетняга года ў музеі былі створаны спецыяльны аддзел перасоўных выставак. «Сямігодка ў дзеянні» — пад такім дэвізам была арганізавана выстаўка твораў беларускіх мастакоў-графікаў, якія наведалі Салігорскі калійны камбінат, полацкі Нафтабуд і іншыя новабудоўлі Беларусі.

Вялікую цікавасць выклікалі паказаныя жыхарам Гомеля, Гродна, Оршы і Брэста экспанаты філіялаў рэспубліканскай мастацкай выстаўкі 1960 года. Іх паглядзела больш ста тысяч гледачоў. У раённых цэнтрах, у калгасах былі арганізаваны выстаўкі беларускай графікі, а таксама выстаўка «Дзяржаўны мастацкі музей БССР у фотарэпрадукцыях». Навуковыя супрацоўнікі, якія ездзілі з гэтымі экспазіцыямі, чыталі лекцыі аб рускім і беларускім мастацтве.

Але для таго, каб работа была больш эфектыўнай, каб аддзел перасоўных выставак як мага больш паказваў творы мастацтва працоўным, патрэбна неадкладнае вырашэнне раду пытанняў.

Адным з іх з'яўляецца стварэнне мастацкіх фондаў для перасовак. У музеі цяпер ёсць параўнальна невялікі фонд карцін, прычым многія з іх невысокай мастацкай вартасці. З другога боку, лепшыя работы нашых жывапісцаў, якія не ўвайшлі ў экспазіцыю беларускага аддзела музея, часта з-за вялікіх памераў не могуць быць прыняты ў гарадах, дзе няма вялікіх выставачных памяшканняў. У выніку з многімі творамі жывапісу працоўныя рэспублікі знаёмяцца толькі па дрэнных рэпрадукцыях. Магчыма, Міністэрству культуры БССР варта ў асобных выпадках заказваць аўтарам меншыя варыянты іх прац спецыяльна для перасоўных выставак.

Некаторыя нашы мастакі лічаць за лепшае трымаць у сваіх майстэрнях добрыя работы, якія па тых ці іншых прычынах не закуплены міністэрствам. Чаму не даць іх для экспазіцыі на перасоўных выстаўках? Між іншым, аўтары маглі б пачуць такім чынам ацэнку сваёй працы. Крытычныя заўвагі, зробленыя сапраўднымі прыхільнікамі мастацтва, былі б толькі карыснымі.

З кожным годам у нашым музеі павялічваецца колькасць твораў дарэвалюцыйнага рускага мастацтва. Лепшыя з іх увойдуць у сталую экспазіцыю музея, частку ж можна будзе выкарыстаць для камплектавання перасоўнай выстаўкі рускага мастацтва.

Вялікай перашкодай пры арганізацыі перасоўных выставак з'яўляецца адсутнасць у радзе гарадоў рэспублікі адпаведных памяшканняў для размяшчэння экспанатаў. Арганізатары выставак часта вымушаны адмаўляцца ад пераезду ў той ці іншы горад з-за адсутнасці... штангаў для падвескі карцін. На першы погляд гэта можа здацца несур'ёзным, але вось, напрыклад, Слуцк і Пінск не бачылі выставак толькі з-за гэтай прычыны. Міністэрства культуры БССР павінна паставіць справу так, каб новыя клубы былі абавязкова прыстасаваны да арганізацыі перасоўных выставак.

Супрацоўнікі музея сутыкаюцца з фактамі, калі некаторыя дырэктары клубаў не разумеюць вялікага выхаваўчага значэння выставак і не дапамагаюць у іх арганізацыі. Трэба спадзявацца, што гэтыя рэдкія з'явы хутка зусім знікнуць з нашай практыкі і перасоўкам будзе адкрыта «зялёная вуліца».

Э. ВАРАШЫЛАЎ,
старшы навуковы супрацоўнік Дзяржаўнага мастацкага музея БССР.

ШЛЯХАМІ БРАТЭРСТВА

Куды ні прыязджалі госці — усюды іх сардэчна віталі. На мяжы Віцебшчыны калгаснікі сельгасарцелі «Перамога» Талачынскага раёна паднеслі пісьменнікам хлеб-соль. Сяргей Сартакоў з удзячнасцю прымае хлеб-соль.

— Няма ў мяне нічога. Будзеце пэцкаць рукі аб маю скуру...

Вера Ігнатаўна змоўкла і стаяла, апусціўшы рукі, бездапаможная. Пастаяўшы так, вярнулася да чамаданчыка і выняла адтуль прылады для выслухоўвання.

— Дык дайце я вас паслухаю...

— Я ж вам кажу, што я не хворы! — сказаў ужо са злосцю стары Васіль.

Нахмураная Вера Ігнатаўна паклала прылады ў чамаданчык і сказала:

— Правядзіце мяне на вуліцу.

Васіль Гойдала ўсхапіўся, скочыў да дзвярэй і адчыніў іх. Калі адчыняў дзверы ў сенцах, Вера Ігнатаўна ўбачыла збоку на земляной падлозе абыякава скручаную, чарнаватую конскую шкуру. Шкура на першы выгляд была падобна да нейкай звярыны, што скруцілася ў клубок, схаваўшы галаву пад паху. Вера Ігнатаўна нават насцярожылася і прамовіла:

— Нейкі звер у вас...

— А... Гэты звер не кусаецца, — адказаў Васіль і бразгануў дзвярыма ўслед непажаданай доктарцы.

* * *

Вечар насоўваўся на дарогу, выезджаную машынамі і саньмі — каляіны былі шырокія, і галёшы Веры Ігнатаўны паскрыпвалі на іх. Вячэрні вецер павяваў сцюдзёнасцю, выскубваў пылінкі снегу на палянах і між стваламі сосен у лесе і віхрыў іх у паветры. Відаць, завею нанач прадвяшчаў ён, бо і лес шумеў у вышынях густа, часам парывіста, пасля чаго наступала хвіліннае зацішша, каб зноў перайсці ў раўнамерны, прытоены гул.

Вера Ігнатаўна ішла, і яе роздум пачынаў плысці разам з гэтым гулам. Суцішалася сэрца, і паступова стала нават добра ісці. Вочы ўжо менш глядзелі пад ногі — яны намагаліся цяпер ахапіць усю дарогу перад сабою. Вера Ігнатаўна спынялася, каб пастаяць пад хвалямі сасновага шуму, што нястрымна шугалі ўгары.

Ох, як жа добра людзям жыць на зямлі, калі навокал шуміць такая бяскрайняя лясістая дрымучасць! Шчаслівец той, хто ўмее яе чытаць, а значыць, і браць ад яе даніну для шчасця чалавека!

І праз завейку, што ўсцілала дарогу, Вера Ігнатаўна бачыла чалавека, які сядзіць за рабочым сталом у старэнькай матчынай хатцы, дзе на палічках стаяць гаршчочкі з пародамі вось гэтай, цяпер прысыпанай снегам зямлі. Няўжо гэта ён—той валадар, што ўмее чытаць гэтую дрымучасць, што хоча яе прыгалубіць для людзей?

Пры такіх думках Серадзібор рабіўся для Веры Ігнатаўны яшчэ бліжэйшым. А тое раённае Азярышча чамусьці аддалялася...

Калі гэта было, як прыйшла да яе Саша паскардзіцца на бяссонніцу і заадно расказала пра адносіны паміж Малашкіным і Чухноўскім?

Тады Саша, узяўшы рацэпт, дзякавала Веры Ігнатаўне, а клопат усё не сыходзіў з яе твару. Вера Ігнатаўна прыкмеціла гэта і, палажыўшы ёй рукі на плечы, адкрыта глянула ў вочы і тонам ласкі сказала:

— Ведаю, што змяніць месца для жыцця нялёгка для вас. Ну, тады хоць выхадныя дні праводзьце на паветры. Добра было б на лыжах. Толькі не паддавацца ніякай флегме. Трэба рухацца, хадзіць, рабіць усё—не толькі ў канцылярыі, але і дома па гаспадарцы...

Вера Ігнатаўна вытрымала паузу і ціха дадала на развітанне:

— Нічога, Саша, усё будзе добра...

Саша адышла, а Вера Ігнатаўна яшчэ стаяла на месцы нерухома, ідучы думкаю ўслед за дзявочым характвом, якога ўжо кранулася туга.

* * *

Прыцемкам Вера Ігнатаўна ўвайшла ў Серадзібор. Ён выглядаў нават пустынным у імгле лёгкай завейкі, якая пачала перасыпаць каляіны і наносіць гурбачкі ля платоў і хат. Вера Ігнатаўна спынілася перад чайною і стала меркаваць, што ёй рабіць — ці пайсці начаваць да буфетчыцы Юлі, ці зайсці ў сельсавет да Карчэні і папрасіць, каб даў падводу. Найлепш было апошняе—паслязаўтра будзе дэзінфекцыя бальніцы—трэба да гэтага падрыхтавацца. І Вера Ігнатаўна падалася ў сельсавет.

...Аказалася, што Серадзібор не адзінокі ў начной снежнай завейцы — у аднастайны посвіст ветра ўварваліся гукі мацнейшыя за вецер. Ля сельсавета спыніўся «газік». З машыны выйшаў капітан Рыбін. Ён выпрастаўся, паправіў шапку, ступіў крок, каб ісці, і тут жа спыніўся. Налева, крокаў пяць ад яго, чарнела постаць. Рыбін з хвіліну пастаяў, а потым накіраваўся да яе. Падыходзіў павольна, асцярожна, трымаючы руку ў кішэні шыняля. Вось так і ішоў, аж пакуль не глянуў у твар Веры Ігнатаўны.

— Фу ты — вось нечаканасць!.. А я, прызнацца, трошкі таго... падыходзіў да вас з падазрэннем. Ну, чаго вы тут, мілейшая?

Вера Ігнатаўна ўсміхнулася і сказала вясёлым голасам:

— Хачу ісці ў Азярышча!

— Ісці? Ну, жартуеце... Вас ваўкі перапыняць.

— Не, сур'ёзна, хачу дабрацца да Азярышча.

— Зойдземце на хвіліначку да Карчэні, а потым вырашым вашае пытанне, — сказаў Рыбін.

З вокнаў сельсавета глядзела цемра. Толькі з другога боку, з агароду, па снезе слалася смуга святла.

Капітан Рыбін сказаў:

— Нехта ў сельсавеце ёсць. Хадземце.

Як толькі зайшлі на падворак, Вера Ігнатаўна спыніла Рыбіна:

— Можа, будзе лепш, калі я вам раскажу тут...

— Слухаю вас...

І яна расказала аб сваім наведанні Васіля Гойдалы і аб тым «звяры», што скручаны ляжаў у сенцах.

— Дзякую, Вера Ігнатаўна. Мы, здаецца, на добрай дарозе... Нешта, відаць, упалюем. Значыць, стары Гойдала не хворы? Ну, тым лепш...

Калі яны зайшлі ў кабінет Карчэні, то ўбачылі, што ён сядзеў за пустым сталом — на ім не было ніводнай паперкі. Карчэня бязлітасна пацягваў самасад, закручаны ў кавалак газеты. Густы, нават жаўтаваты дым павольна разыходзіўся па пакоі і знікаў недзе пад столлю. Субяседнікам Карчэні быў Верабей. Ці дайшло ў іх гутарцы да якой-небудзь развязкі — невядома. Відаць, не, бо як увайшлі Вера Ігнатаўна і Рыбін, — Верабей кінуў у лёт: «Пагаворым заўтра»...

— Прымай гасцей, Карчэня, — з ходу прамовіў Рыбін, — але ж і накурыў ты... І нават дзвярэй не адчыніў.

Рыбін вярнуўся і адчыніў дзверы насцеж. Вярнуўся, сеў, агледзеў пакой і крыху прыглядзеўся да Вераб'я. Відаць, яго ўвагу прыцягнула Вераб'ёва кубанка, тая нязменная, знаёмая ўсім кубанка з вылінялым аж да белага чырвоным дном і прапацелымі краямі.

* * *

— Вы, Канстанцін Верамеевіч, зімой і летам — адным цветам, — сказаў урэшце Рыбін.

— Гэта вы пра што? — азваўся Верабей.

— А пра тое, што кубанка ўлетку вас халодзіць, а зімою грэе, — жартаваў Рыбін, адначасова думаючы, што зрабіць, каб Верабей выйшаў адгэтуль. Як яго вывесці?

Рыбін закурыў, пачаў паглядаць на гадзіннік, адхіляючы рукаў шыняля, і маўчаў, знарок маўчаў. Думаў, ці дойдзе да галавы Вераб'я сакрэт гэтага маўчання. Чакаў. Нічога Вераб'я не праймала. Калі ж Верабей надумаўся спытацца ў Рыбіна, ці ён будзе начаваць у Серадзіборы. Рыбін прамармытаў нешта незразумелае і стаў паўшэптам гаварыць штосьці Веры Ігнатаўне, якая сядзела побач. Тады Верабей з асалодаю пазяхнуў і ўстаў. Глянуў на свой гадзіннік пад рукавом чорнага кажуха, сказаў усім «да пабачэння» і выйшаў. Калі сенцавыя дзверы бразнулі пад рукою Вераб'я, Рыбін устаў і зачыніў дзверы кабінета і тут жа звярнуўся да Карчэні:

— Скажы, Карчэня, Банадзюка Рыгора тут не было?

— Ён быў два ці тры дні таму назад. Напісаў заяву ў сельсавет, што аддае сваю хату ў распараджэнне сельсавета аж да таго часу, пакуль ён вернецца.

— А куды ён хоча ехаць?

— Недзе ў Сталінград ці ў Варшаву...

— У Варшаву? Ты добра чуў, што ў Варшаву?

— Тут нехта казаў. Ці мне здалося?

Карчэня пацiскаў плячыма. Рыбін пытаўся далей:

— У каго ён тут бываў?

— Гм... Бываў... Нават каня пакінуў Васілю Гойдалу.

Рыбін і Вера Ігнатаўна пераглянуліся. Справа з Банадзюком з аднаго боку аблегчвалася, а з другога — ускладнялася. Рыбін пра варшаўскі варыянт Банадзюка пачуў толькі цяпер...

«Госці» развіталіся з Карчэням і выйшлі.

За імі ішоў і Карчэня, каб паглядзець услед іх машыне. Не ведаў ён, што Банадзюк быў ужо арыштаваны.

* * *

Завейка пачала пераходзіць у вялікую завею. Віхравыя хвалі вырываліся з лесу неяк раптам і потым заціхалі далёка. «Газік» быў высланы на сядзенні дыванам, так што з холадам сяк-так можна было мірыцца. Вера Ігнатаўна ўтулілася ў куток, схаваўшы твар у каракулевы каўнер паліто. Рукі ў чорных скураных пальчатках засунула ў рукавы. Капітан Рыбін сядзеў выпрастаны, абапёршыся плячыма на спінку сядзення, і глядзеў туды, дзе фары асвятлялі свежыя насыпы на дарозе, аснежаныя ствалы сосен і кусты на абочынах. Завейная і маўклівая ноч была навокал...

Разам са святлом фар, якое, плывучы понізу па снезе, церабіла дарогу, плылі і роздумы падарожных. У кожнага — свае. Рыбін адчуваў прысутнасць Веры Ігнатаўны, і гэта паступова абуджала ў ім думкі, якія ў штодзённай, неспакойнай плыні жыцця часам залятаалі ў душу, як мімалётныя іскаркі, і недзе хаваліся, гаслі. Цяпер, у дарозе, у цемры завейнай ночы, думкі заварушыліся... «Дзіўная істота — чалавек, — думае Рыбін, прабуючы аналізаваць самога сябе.—Нічога не прападае ў складках душы. Дзіўная канструкцыя — чалавек...»

У машыне недзе ёсць шчыліны, і вецер свішча ў іх, напявае сваю тонкую мелодыю. Гэтая мелодыя то ўзвышаецца да нейкіх сваіх, трапяткіх вышынь, і тады вецер б'е, лапоча па сценах машыны, як жывая істота, то апускаецца амаль да паўшэпту і на нейкую хвіліну заціхае зусім, каб потым узляцець нанова. «Хада... плаўная, поўная прытоенай сілы. Гэта — яе хада, якую не раз бачылі вочы з акна маёй канторы. Ціхія, сціплыя позіркі з-пад броваў... І такая прывабная жаночая незалежнасць»...

Вецер залапатаў брызентам. У зубах апынуўся «Беламор», успыхнула запалка. Папяроса прыкурвалася, а вока бачыла фетравую чорную шапачку, павязаную цёплай вязанай хусткай. Колер яе цяпер не распазнаеш, а там, у кабінеце Карчэні, яна здавалася трошкі карычневай. І цёмныя шчыліны вачэй на белым твары, закрытым да палавіны каўняром паліто...

Папяроса раскурвалася, як раздзьмуханы вугалёк. Агеньчык адбіваўся ў вачах Рыбіна. Раптам думка пранізала мазгі. «Ах, які ж я...» — сказаў сам сабе Рыбін і тут жа прамовіў уголас:

— Вера Ігнатаўна, выбачайце, што я закурыў без вашага дазволу.

— Курыце, курыце, завея ўсё развее,— азвалася з кутка Вера Ігнатаўна, ды такім жвавым, свежым голасам, што Рыбін аж здзівіўся. Яму думалася, што яна дрэмле, а тут так выразна, без запінкі: «Завея ўсё развее»... Няўжо яна ўгадала яго думкі? «А, можа, і сапраўды завея ўсё развее? Дзе ж мяжа паміж сур'ёзным, цвярозым і тым пажаданым, але наіўным? Усё перамяшалася... Прышпорыць бы каня і аддацца на волю віхру, як гэта бывала тады, у ваенную маладосць. Відаць, я стаміўся... Даеду да кватэры, добра пагрэю спіну ля кафельнай печкі, збуджу суседку Мар'ю, якая нагрэе мне чаю і раскажа пра добры хлеб, які яна так умее пячы».

Папяроса скурылася. Стала цёмна. Толькі наперадзе паўзуць па завейным снезе два промені фар і вабяць вочы за сабою. Аднак аб чым жа яна думае? Увесь час маўчыць. Часам паварушыцца і глыбей усадзіць рукі ў рукавы.

— Аб чым вы думаеце, Вера Ігнатаўна? — крыкнуў, нахіліўшыся да яе, Рыбін.

— Думаю пра вас,— адразу, не счакаўшы, адказала Вера Ігнатаўна.

— Пра мяне,— аж зжахнуўся Рыбін і змоўк.

— ...Што вы нястомны, што вы дбаеце пра ўсё. Пры вашай рабоце можна чакаць жорсткасці. А вы — не жорсткі. Як гэта вам удаецца — не ведаю.

Рыбін глядзеў на вогненныя палосы святла, у якіх мітусіўся снег, і адчуваў, як нешта адтайвае ў грудзях, як паступова адвальваецца нейкі камень.

— Не зачаруйце мяне, Вера Ігнатаўна. Я сваю работу лічу з'явай натуральнай. Нічога надзвычайнага.

— Вось вы толькі што пагаварылі з Карчэняй і адразу павярнулі ў Азярышча. А вы, відаць, намерваліся ехаць некуды далей,— гаварыла Вера Ігнатаўна.

— Мне Карчэня не хочучы сказаў адну такую рэч, якая змусіла мяне павярнуць назад. Карчэня — павольны ў думанні чалавек, як тая балотная рачулка ў цячэнні, і бясхітрасны, як трава. Мой прыезд цяпер быў свайго роду псіхалагічным наскокам на яго. Наскок аказаўся ўдалым.

Рыбін на момант спыніўся і дадаў:

— Ну, а потым я вельмі задаволены, што вязу вас, а так вам прыйшлося б патанцаваць. Хоць...— запнуўся Рыбін, — я завёз у Серадзібор дзвюх жанчын.

— Якіх? — перабіла Вера Ігнатаўна.

— Агрыпіну Іванаўну і Сашу. Вы маглі б далучыцца да іх. Яны вырашылі правесці ў Серадзіборы выхадны дзень.

Веры Ігнатаўне ўсё стала зразумела, калі яна пачула пра Сашу.

— Нічога. Я вельмі рада, што еду з вамі. Мне зацішна і не боязна.

— Ну, абы так. А рэшта ўсё нічога,— дадаў весела Рыбін.

На душу яго сплыў дабрадушны настрой...

Над машынаю, высока, дзе распылены снег у завеі паблытаўся, відаць, з навіслымі хмарамі, шугалі віхры. Калі машына выязджала на шырокі палетак, пранозлівы свіст рваў яе, гатовы перакуліць. А потым свіст змяняўся глухім перакатным шумам, і тады нейкай раптоўнай лагоднасцю павявала ў душу Рыбіна. Гэта азначала, што машына ўязджала ў лес. Так лясная шумлівая плынь вяла падарожных па сыпкіх сумётах, якія «газік» разрываў, таптаў, падбіраў пад сябе, няспынна пасоўваючыся наперад.

...Локаць у шынельным рукаве пры штуршках машыны датыкаўся локця жанчыны і не хацеў адрывацца. Ціхая стомленасць клалася на вочы, пераходзячы ў лёгкую дрымоту, ад якое не хацелася абуджацца... Лірыка, мілая лірыка, адкуль ты прыйшла ў непадатлівую душу, якая так старанна адгароджвала сябе ад яе? Галава Рыбіна схілілася на бок і легла на плячо. І яно такое мяккае, пушыстае. А ўгары віхры напяваюць — і ласкаю і пагрозай...

Вера Ігнатаўна не адхіляла са свайго пляча галавы ў капітанскай шапцы. Яна адчувала і разумела тое, што ў штодзённасці завецца шорсткім, рабочым словам — «нагрузка».

Пад коламі машыны нешта загрукала па роўнядзі. Гэта дошкі насцілу на пераездзе чыгункі. Капітан Рыбін усхапіўся, хутка паправіў шапку і спытаўся ў Веры Ігнатаўны:

— Я вам не аддушыў пляча? Выбачце...

— Не, не аддушылі. Плячо цэлае.

Ні то жарт, ні то што другое. Дзіўна і нова...

Ён памагаў ёй выходзіць з машыны перад яе кватэрай, беражліва трымаў пад руку. Вышэйшы за яе на галаву, прыгінаўся, нясмела заглядаючы ў вочы. Развітаўшыся, з нейкім новым, невядомым раней пачуццём ехаў дахаты...

ПАЧЫНАЛЬНІК БЕЛАРУСКАГА ТЭАТРА

Імя Ігната Буйніцкага, першага стваральніка беларускага прафесіянальнага тэатра, таленавітага артыста, арганізатара і непаўторнага танцора, дарагое беларускаму тэатральнаму мастацтву. Ён прысвяціў усё сваё жыццё збіранню і прапагандаванню культурных здабыткаў беларускага народа, якія ён упрыгожваў сваім талентам. Ён расказаў пра радасць і гора свайго народа ў цяжкія гады царскага самаўладства.

Нарадзіўся Ігнат Цярэнцьевіч Буйніцкі 22 жніўня 1861 года, у вёсцы Празарокі Дзісненскага павета, у прыгожым азёрным краі. Павевы роднай старыны не давалі яму спакою і ў тыя дні юнацтва, калі ён вучыўся ў Рызе. Яны ж паклікалі яго назад, у родную вёску, дзе ён неўзабаве цалкам аддаецца захапленню тэатральным мастацтвам.

У перыяд паміж двума рэвалюцыямі прачынаецца нацыянальная самасвядомасць беларусаў. У гарадах, вёсках і мястэчках наладжваюцца беларускія вечарынкі, на якіх у песнях і вершах гучыць роднае слова, выконваюцца народныя танцы.

І. Буйніцкі з'явіўся адным з першых ініцыятараў такіх вясковых вечарынак. Спачатку ён наладжваў іх у сваім доме пры ўдзеле членаў сям'і і таленавітай вясковай моладзі. Затым у фальварку Палівачах (там знаходзіўся дом Буйніцкага) ён на ўласныя сродкі стварае пастаянную трупу. Першыя гады гурток з беларускімі песнямі і танцамі выступае толькі ў Палівачах і Празароках, а потым пачынае выязджаць у навакольныя вёскі і мястэчкі.

Пазней Буйніцкага з трупай запрашаюць у Вільню выступіць на адной з беларускіх вечарынак. Там прыязна былі ацэнены талент танцора Буйніцкага і высакародная праца яго тэатра. Гэта надало новыя творчыя сілы як самому арганізатару, так і ўсёй трупе, і тэатр Буйніцкага з аматарскай трупы перафарміроўваецца ў прафесіянальны калектыў.

Акрамя песень і танцаў ставяцца спектаклі «Мядзведзь» і «Сватанне» А. Чэхава, «Па рэвізіі» і «Пашыліся ў дурні» М. Крапіўніцкага, «Хам» і «У зімовы вечар» Э. Ажэшкі, «Модны шляхцюк» К. Каганца і інш. Чытаюцца са сцэны палымяныя вершы Я. Купалы, Я. Коласа, Цёткі, М. Багдановіча і інш.

У 1910 годзе тэатр Буйніцкага пачынае гастролі па гарадах Беларусі, дзе карыстаецца нязменным поспехам у гледача. [illegible] студэнты ў Пецярбургу. Я. Купала пісаў пра гэтае выступленне: «...Зала «Пальмы» прадстаўляла сабой маленькую частку Беларусі: беларуская гутарка, беларускія танцы, беларускія нацыянальныя апраткі. [illegible] Весела і радасна было на сэрцы, гледзячы на гэту грамаду, каторая ў гэтым зале жыла [illegible]».

Летам 1911 года тэатр Ігната Буйніцкага для шырокай гастрольнай паездкі прыязджае на Міншчыну. Першыя выступленні трупы пачаліся ў Мінску. Тагачасны беларускі друк пісаў: «25 і 26 чэрвеня ігралі ў Мінску беларускі тэатр. Ігралі «Модная шляхцюкоў» і «Па рэвізіі», быў хор, каторы пеў беларускія народныя песні, дэкламацыя і танцы. Залю нанялі невялічкую, і яна была напоўнена... мяшчанамі, дробнымі чыноўнікамі і працавітым народам... Тыя, што прыйшлі, шчыра віталі артыстаў і простае слова на сцэне. У першы вечар паднеслі артыстам букет з польных красак; у другі—засыпалі артыстаў ружамі...»

З Мінска трупа Буйніцкага пераехала ў Слуцк. Калі мясцовая шляхта прагледзела «Моднага шляхцюка», у якім пазнала сваё абліччы, то забаўкалася ўсё наступныя выступленні тэатра і дабілася ад слуцкага спраўніка, каб ён забараніў гастролі беларускай трупы па ўсяму павету. Буйніцкаму давялося спецыяльна ехаць у Мінск хадайнічаць перад губернатарам аб дазволе працягваць паездку. Дзякуючы выключнай абаяльнасці і ўменню абыходзіць розныя перашкоды, ён дабіўся гэтага дазволу.

Акцёр тэатра А. Забель пакінуў нам свае ўспаміны аб выступленні тэатра ў Слуцку: «...Аднойчы, праходзячы па галоўнай вуліцы Слуцка, я ўгледзеў у некаторых месцах чырвоныя афішы з надпісам: «Беларуская трупа Ігната Буйніцкага». [illegible]

Нягледзячы на байкот шляхты спектакляў трупы Буйніцкага, просты народ горача вітаў беларускі тэатр.

Царскія ўлады на кожным кроку чынілі тэатру І. Буйніцкага розныя перашкоды. Яны бачылі ў ім «крамолу», не маглі дараваць, што беларускі народ заяўляе аб сваёй нацыянальнай культуры і мове, абуджае самасвядомасць мужыка. У кожным выступленні яны шукалі вальнадумства, праца была ўзята пад нагляд паліцыі.

Да прыезду тэатра І. Буйніцкага ў Капыль там ужо існаваў гурток мастацкай самадзейнасці, які склаўся з дэмакратычнай моладзі, членаў тутэйшай сацыял-дэмакратычнай арганізацыі. Буйніцкі ў першую чаргу пазнаёміўся з удзельнікамі гэтага гуртка, даў ім п'есы, навучыў шматлікім танцам. Многіх з іх Буйніцкі запрасіў удзельнічаць разам у выступленні. У канцэрце чыталі са сцэны свае вершы капыльскія паэты Цішка Гартны, Н. Чарнышэвіч і іншыя. Беларускі друк пісаў тады: «Цэлую ноч—ажно пакуль не скончылася прадстаўленне — у зале не сціхалі бурныя воплескі і радасныя крыкі. Дзесяткі разоў публіка выклікала артыстаў як прыезджых, так і асабліва капылян-аматараў і падносіла ім вянкі, пукі кветак і пушкі цукерак. Вясёлымі і пільнымі поглядамі віталі дэкламатараў, харыстаў і танцораў».

Далей газета знаёміць з рэпертуарам капыльскіх вечарынак. Там чыталі наступныя вершы: «Хоць ты сэрца лопні, трэсні», «Гоніш мяне, панічок», «Цяжка, братцы, жыць нам стала», «Мой край» — Я. Купалы, «Вылечыў», «У судзе» — Я. Коласа, «Край мой радзімы», — М. Багдановіча і інш. Скакалі танцы: «Лявоніху», «Мельніка», «Антошку». Пелі песні: «У гародзе рэчка», «Дуда весялуха», «Чаму ж мне не пець». Адным словам беларускі тэатр у Капылі падняў настрой і даў знаць многім, хто не хацеў ні чуць, ні ведаць, што Беларусь жыве.

Са сваёй трупай І. Буйніцкі з Капыля паехаў у Нясвіж, потым у Клецк, Ляхавічы і далей. Але памяць аб сабе беларускі тэатр пакінуў вялікую. Гурток мастацкай самадзейнасці капылян, умацаваны І. Буйніцкім, працягваў сваю карысную работу сярод насельніцтва, будзіў у ім рэвалюцыйныя настроі. Палюбіліся песні і танцы Буйніцкага простаму народу.

Усе гэтыя факты гавораць аб высакароднай дзейнасці першага заснавальніка беларускага прафесіянальнага тэатра і аб той гарачай любві народа, які лепшымі пачуццямі свайго сэрца плаціў Буйніцкаму і яго трупе за шчаслівыя хвіліны творчай радасці.

П. СЦЯПАНАЎ.

ШЛЯХАМІ БРАТЭРСТВА

З асаблівай цікавасцю наведалі госці—рускія пісьменнікі новабудоўлі і прамысловыя прадпрыемствы рэспублікі. У Віцебску яны пабывалі на дывановым камбінаце. М. Рыленкаў і П. Кустоў доўга гутарылі з ткачыхамі.

РУМЫНІЯ
Ў ПАЛОТНАХ, КАМПАЗІЦЫЯХ, ПАРТРЭТАХ

Новы напрамак усёй румынскай культуры пасля вызвалення ад фашысцкай акупацыі вывеў жывапіс з тупіку, у які ён зайшоў у свой час пад уплывам тэорыі мастацтва для мастацтва і буржуазных густаў. Творчасць румынскіх мастакоў сёння сведчыць аб імкненні стаць песнярамі нашай вялікай эпохі. Лепшыя іх творы выяўляюць асноўныя рысы характару, уласцівыя будаўнікам новага жыцця.

Сучасны румынскі жывапіс захоўвае і працягвае лепшыя традыцыі румынскага рэалістычнага мастацтва. Многія мастакі сёння дасягнулі сапраўднага роскквіту і шматбаковага развіцця сваіх творчых сіл. Можна назваць Карнеліу Баба, які выдатна раскрывае ўнутраны свет, псіхалогію людзей у створаных ім партрэтах і кампазіцыях («Адпачынак у полі», «Сяляне», «Сталявары»). Майстэрскі малюнак, строгая, але ў той жа час багатая адценнямі палітра, драматычныя кантрасты светаценяў надаюць глыбока прадуманым карцінам Карнеліу Баба выключную эмацыянальную сілу.

Таленавіты каларыст Аляксандру Чукурэнку аддае ў апошнія гады свой талент і сілы тэме рэвалюцыйнай барацьбы народа. Кампазіцыйны партрэт удзельніцы рэвалюцыі 1848 года Ганны Іпатэску, хвалюючая кампазіцыя «Свабодны май», партрэты рабочага, дзеячоў мастацтва і пісьменнікаў, пейзажы сведчаць аб вялікай цікавасці гэтага мастака да жыцця народа.

«Гаспадар Іон Люты ў Кабуле» Г. Лабіна — маштабная работа, поўная драматычнай насычанасці і глыбокага разумення гісторыі. Аўтар вядомай кампазіцыі «Грывіца, 1933 год» Г. Міклошы паказаў адзін з момантаў баявога мінулага рабочага класа Румыніі. Такія карціны, як «Падпольная друкарня» Штэфана Сёні або «13 снежня 1918 года» Еўджэна Попа, натхнёныя эпізодамі баявога рэвалюцыйнага мінулага румынскага народа, атрымалі высокую ацэнку.

Важнейшай тэмай сучаснага румынскага жывапісу з'яўляецца будаўніцтва новага, сацыялістычнага ладу. Буйныя прамысловыя цэнтры Хунедаара, Рэшыца, гідраэлектрастанцыя ў Біказе ўсё больш вабяць мастакоў, якія імкнуцца пазнаць і зразумець новую рэчаіснасць, глыбокія пераўтварэнні, што адбываюцца ў родным пейзажы, а галоўнае, у духоўным жыцці працоўных. Кампазіцыі «Проба сталі» О. Ангелуцэ, «Зваршчыцы» Г. Шару, «Ліцэйшчыкі на адпачынку» Ц. Крауса, палотны мастакоў Т. Абрудана і П. Фейера, якія адлюстроўваюць працу ў калектыўных сельскіх гаспадарках, як і многія іншыя, вызначаюць адзін з асноўных напрамкаў сучаснага румынскага жывапісу.

Пейзажы прыгожай роднай прыроды пішуць мастакі ўсіх пакаленняў. У іх усё мацней адчуваецца абнаўляючае дыханне сучаснасці.

Асабліва шырокае развіццё пачынае набываць манументальна-дэкаратыўны жывапіс. Побач з вопытнымі майстрамі — Штэфанам Канстанцінеску, Г. Лабіным, Шт. Сёні, Жулем Перахімам — у гэтым жанры з захапленнем працуюць многія маладыя мастакі. Для іх манументальнае мастацтва з'яўляецца сапраўднай школай дэмакратызму ў мастацтве, таму што яно вучыць іх выходзіць за межы вузкага індывідуальнага бачання, маштабна мысліць. Ажыццёўлены да гэтага часу насценны роспіс на рэшыцкім металургічным камбінаце і ў маладзёжных дамах культуры ў Бухарэсце — пачатак дзейнасці, якая будзе няспынна пашырацца.

Творы румынскіх мастакоў, глыбока арганічныя жыццю народа, гуманістычныя і рэалістычныя. Глыбіня задумы, ураўнаважанасць пластычнага афармлення, цеплыня і адчувальнасць, разнастайнасць, светлая гарманічнасць фарбаў адзначаліся і высока расцэньваліся ўсюды, як асноўныя якасці сучаснага румынскага жывапісу. Паслядоўная арыентацыя нашых мастакоў на важнейшыя тэмы сучаснасці, іх пастаяннае імкненне як мага больш перакананальна і дынамічна выказваць новае ў жыцці і працы людзей — будаўнікоў сацыялістычнага грамадства, з'яўляюцца зарукай далейшага развіцця і будучых дасягненняў нашага жывапісу.

Мірча ПАПЕСКУ,
мастацкі крытык.

КАБ ШУМЕЛІ НАЎСЦЯЖ САДЫ

Вялікі калгасны сад. На фоне цёмна-зялёнага лісця адразу і не прыкмеціш сакавітых яблыкаў, а прыгледзішся—іх не злічыць. Хутка яны нальюцца духмяным сокам і тады бяры, чалавеча, і спажывай на здароўе. Многа тут антонаўкі. Кожнае дрэва сёлета дасць не менш як чатырыста кілаграмаў цудоўных яблыкаў.

А непадалёку — другі гатунак. Колер яблыкаў і лісце прыкметна адрозніваюцца ад суседніх.

— Гэта новы гатунак, — тлумачыць брыгадзір Віктар Іванавіч Белаец. — Плод, як бачыце, асаблівы. Па колеру нагадвае пепін шафранны, але гэта яблыка вельмі моцнае. І на смак вельмі прыемнае такое, салодкае, а ляжыць — аж да вясны!..

— А што гэта за гатунак?

— Назвы яму яшчэ не прыдумалі,—сказаў Белаец.—Яго мы вывелі нядаўна, і цяпер звярнуліся да навуковых супрацоўнікаў Мінскага інстытута пладаводства, гародніны і бульбы. Чакаем адказу.

Віктар Іванавіч Белаец — брыгадзір садовагароднай брыгады калгаса імя Сталіна Скідзельскага раёна. За свае больш як сорак год ён многа перажыў, асабліва ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Быў такі выпадак, калі за некалькі гадзін яго чорныя валасы пасівелі.

Пасля вайны Белаец каля сямі год працаваў настаўнікам. Віктар Іванавіч любіць прыроду і ахвотна аддаваў вольныя гадзіны працы на прышкольным участку. Пад яго кіраўніцтвам вучні пасадзілі і даглядалі сад, вырошчвалі гародныя культуры. Сувязь школы з жыццём была відавочнай і прыносіла школьнікам вялікую карысць.

На прышкольным участку не было дзе па-сапраўднаму разгарнуцца шырокай натуры энтузіяста. Белаец марыў пра вялікія сады і гароды, якія б займалі не соткі, а дзесяткі і нават сотні гектараў. Гэтая мара ўсё больш захапляла і хвалявала яго. Настаўнік моцна задумаўся, як яе ажыццявіць. І калі родная Камуністычная партыя звярнулася да савецкага народа з заклікам: усе сілы на крутый ўздым сельскай гаспадаркі,— Белаец вырашыў пайсці працаваць у калгас. Было гэта ў 1953 годзе. Калгаснікі з радасцю прынялі настаўніка ў сваю сям'ю і хутка паслалі яго на курсы ў Мінскую школу плодагадоўлі.

У той час калгасныя сад і гарод займалі ўсяго некалькі гектараў.

З БЛАКНОТА журналіста

— Пачыналі з малога, — успамінае брыгадзір, — прывялі ў парадак стары сад, яго тады было менш як сем гектараў. Потым стварылі свой плодагадавальнік. Пасля — кожны год садзілі па некалькі гектараў маладога саду. І вось цяпер, як бачыце...

Калгасны сад не пазнаць. Ён павялічыўся больш як у пяць разоў. Акрамя яблынь, у ім паявіліся і грушы. Тысячы саджанцаў прададзены суседнім гаспадаркам і сваім калгаснікам. Сад стаў прыбытковай галіной арцельнай гаспадаркі.

Але і гэтыя тэмпы не задавальняюць брыгадзіра. Ён хоча хутчэй бачыць прынёманскі край квітнеючым. Таму ён кожны год павялічвае плошчу калгаснага саду. Дрэвы добра даглядаюцца, своечасова падкормліваюцца мясцовымі і мінеральнымі ўгнаеннямі. З дапамогаю хімікатаў вядзецца барацьба са шкоднікамі.

Як ініцыятыўны вопытнік, Віктар Іванавіч многае робіць, каб у садзе было больш фруктовых дрэў. З Мінска прывезены рэдкія гатункі груш, з Адэсы выпісаны марозаўстойлівы вінаград. Вопыты праводзяцца і на месцы.

Але не ўсё, што думае зрабіць брыгадзір, паспяхова здзяйсняецца. Сёлета, напрыклад, запланавана пасадзіць гектар, а то і два сліў, але...

— Дзе знайсці саджанцы? — пытаецца Белаец.

І сапраўды, дзе? За апошнія два гады некаторыя плодагадавальныя гаспадаркі Гродзеншчыны зменшылі продаж саджанцаў. Гэта датычыць перш за ўсё Усялюбскай гаспадаркі Навагрудскага раёна і Гродзенскага сельскагаспадарчага інстытута. Але і гэтыя, і іншыя гаспадаркі, калі прадаюць саджанцы, дык у асноўным толькі яблыневыя.

Чаму так атрымліваецца? Справа ў тым, што гэтаму пытанню ў вобласці яшчэ недастаткова аддаецца ўвагі. Праўда, многія калгасы стварылі свае плодагадавальнікі. Але яны яшчэ малыя і не могуць задаволіць попыту на саджанцы, які павялічваецца з кожным годам.

У кожным раёне цяпер ёсць нямала спецыялістаў-садаводаў. Трэба толькі па-сапраўднаму арганізаваць гэтую справу. У Свіслацкім раёне, напрыклад, у калгасе імя Мічурына калгаснікі ўпершыню стварылі цудоўны сад народнай селекцыі. Ён займае некалькі гектараў і ўжо прыносіць плады. Але як вызначыць, напрыклад, які гатунак лепшы, які горшы? Тут патрэбна дапамога вучоных і спецыялістаў.

І яшчэ: надзвычай цяжка садаводчым гаспадаркам самім прадаваць і захоўваць сваю прадукцыю.

— У мінулым годзе, — скардзіцца брыгадзір Віктар Белаец,— у нас урадзілі і фрукты і гародніна. Невялікую частку іх рэалізавалі на месцы, а з большай набраліся бяды, пакуль прадалі. Частку яблыкаў давялося везці аж ва Уфу, Чалябінск і іншыя гарады краіны. Ці ж гэта парадак?

Усё гэта вынік таго, што нашы гандлёвыя арганізацыі пакуль што дрэнна займаюцца нарыхтоўкай і продажам сельскагаспадарчых прадуктаў. Калгасы ж пакуль што не маюць належных памяшканняў для таго, каб захоўваць на зіму фрукты і гародніну.

Скаргі калгаснага брыгадзіра правільныя і заслугоўваюць самай пільнай увагі тых, хто адказвае за развіццё садоўніцтва і гародніцтва ў рэспубліцы, за збыт іх прадукцыі.

На другім баку саду, каля высокіх разгалістых ліп раскінуўся калгасны пчальнік. І якіх тут толькі няма меданосаў! І ліпы, і канюшына, і грэчка... Ліпа добра ахоўвае сад ад буры і адначасова гэта надзвычай каштоўны меданос. З кожнага дрэва пчолы штогод збіраюць амаль дзесяць кілаграмаў духмянага мёду. Такую ж колькасць яго дае гектар грэчкі.

Пчолы — таксама клопаты Віктара Іванавіча. Як вядома, гэтыя разумныя памочніцы чалавека, прыносяць вялікую карысць раслінам. Але і сярод іх ёсць лепшыя і горшыя. Белаец выпісаў некалькі калод з Паўночнага Каўказа, і не памыліўся. Ва ўмовах мясцовага няўстойлівага надвор'я каўказскія пчолы больш старанна працуюць на апыленні.

Праз дарогу ад саду размешчан грамадскі агарод. У ім расце цудоўная белакачанная капуста. Асобныя галоўкі яе дасягаюць вагі да дзесяці і больш кілаграмаў.

— Тут, — гаворыць брыгадзір, — чатыры гектары, і кожны з іх дае не менш па 600 кілаграмаў капусты.

У агародзе добра растуць таксама цыбуля, бабы, буракі і іншыя культуры. Сад і агарод пад кіраўніцтвам вопытнага брыгадзіра даглядае невялікі і працавіты калектыў. Гэта — Кузьма Палешчык, Антон Сяліцкі, а таксама Алена Юроўская і іншыя. Некаторыя з іх узнагароджаны медалямі Усесаюзнай выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі.

Калгасныя садаводы і агароднікі з вялікім задавальненнем сустрэлі праект новай Праграмы КПСС. Яны ад душы радуюцца нябачаным перспектывам развіцця народнай гаспадаркі краіны. У адказ на бацькоўскія клопаты партыі і ўрада аб далейшым паляпшэнні матэрыяльнага дабрабыту савецкага чалавека яны прыкладаюць свае намаганні, каб парадаваць любімую Радзіму яшчэ больш высокімі ўраджаямі і дастойна сустрэць XXII з'езд КПСС.

Віктар Іванавіч не парывае сувязі і з вучнямі. У мясцовай Жыдамлянскай сярэдняй школе ён вядзе ўрокі па садоўніцтву. Пад кіраўніцтвам энтузіяста-мічурынца вучні стварылі прышкольны плодагадавальнік і праходзяць практыку ў калгасе. І на занятках і на практыцы вопытны настаўнік выхоўвае ў маладога пакалення любоў да працы і да прыроды. Многія з яго вучняў цяпер працуюць у родным калгасе паляводамі і механізатарамі, а Віталь Гулько стаў калгасным аграномам.

— Шляхам вялікіх перамог вядзе нас родная партыя, — гаворыць Віктар Іванавіч. — Гэта ж так яскрава відаць ну хоць бы на нашай Жыдомлі. Вы толькі кіньце вокам. За апошні час у нас пабудавалі магазін, розныя майстэрні, жывёлагадоўчы гарадок. Хутка закончыцца будаўніцтва двухпавярховага Палаца культуры. А колькі дамоў пабудавана! За вёскай вырасла цэлая вуліца прыгожых цагляных домікаў. І сад, вядома, не застанецца на месцы. Згодна перспектыўнага плана развіцця калгаса, мы яго павінны павялічыць да 180 гектараў. Гэта будзе хутка!

Мне ўспомніліся словы Антона Паўлавіча Чэхава, які пісаў, што праз трыста—чатырыста год уся наша зямля пакрыецца квітнеючым садам. У нашай краіне збываюцца самыя смелыя мары чалавека — ідзе разгорнутае будаўніцтва камуністычнага грамадства. Савецкія людзі не шкадуюць ні працы, ні сіл, каб наша краіна хутчэй стала суцэльным квітнеючым садам. І робяць гэта вось такія энтузіясты, сумленныя і смелыя людзі з гарачым сэрцам і светлай марай, як калгасны камуніст Віктар Іванавіч Белаец.

А. КАСЕНКА.

З ПЕСНЯЙ І ПРАЦА СПАРНЕЙ

У прыгожай мясцовасці размешчаны свінагадоўчы лагер саўгаса імя 10-годдзя БССР. Днём тут ціха, спакойна. Накормленая і дагледжаная жывёла пахавалася пад крытыя паветкі, разгалістыя яліны, у дашчаныя домікі. Па пляцоўцы павольна паходжвае чалавек. Гэта вартаўнік.

— Хочаце пагутарыць з нашымі дзяўчатамі?—пытае ён.— Пачакайце, хутка яны прыйдуць сюды. А пакуль зайдзіце ў пакой адпачынку, паглядзіце, чым яны займаюцца, як жывуць.

Невялікае, але чыста прыбранае памяшканне. Адразу відаць, што тут завіхаліся руплівыя да працы рукі. Стол засланы чырвоным абрусам, стаіць радыёла з наборам пласцінак. На сценах—плакаты, вялікі здымак М. С. Хрушчова з Міхаілам Шолахавым, спісак кніжных навінак, сацыялістычныя абавязацельствы, два чырвоныя вымпелы: «Лепшай свінагадоўчай ферме» і «Лепшай свінарцы».

Каля адной сцяны стаіць стэлаж з кнігамі. На паліцах больш 300 экземпляраў рознай літаратуры. Тут і «Калі крэпасці не здаюцца» С. Голубева, «Барсукі» Л. Ляонава, «Жывая вада» А. Кажэўнікава, творы беларускіх пісьменнікаў, сельскагаспадарчая літаратура, часопісы, газеты.

Глядзіш на кніжкі і пераконваешся, што жывёлаводы не толькі любяць працу, сваю прафесію. Яны любяць кнігу, цягнуцца да культуры, да ведаў.

Вартаўнік, што прывёў нас у чырвоны куток і расказваў пра жыццё свінарак, паглядзеў на «ходзікі» і сказаў.

— Вось, вось павінны падысці. Яны ў нас акуратныя.

І сапраўды: праз якіх пяць хвілін у пакой адна за адной сталі заходзіць дзяўчаты, вясёлыя, жыццярадасныя. Самай бойкай аказалася Тамара Якубоўская. Пяць год працуе яна свінаркай. Узнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага сцяга, тройчы ўдзельнічала ва Усесаюзнай выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі. Летась Тамара выгадавала 500 парасят, а сёлета мае намер падвоіць гэтую лічбу.

У Тамары Жукавец стаж меншы, яна не такая спрактыкаваная, як Якубоўская. Але любяць і паважаюць яе сяброўкі. Дзяўчына кіруе мастацкай самадзейнасцю. Цяпер, праўда, яе не было: дзяўчына паехала да латвійскіх жывёлаводаў падвучыцца, заадно расказаць і аб сваёй рабоце.

І «кіраваць» артыстамі часова ўзялася Якубоўская.

— Ну, што, дзяўчаткі,— звяртаецца яна да сяброўак,— пакуль кашавары нарыхтуюць кармы, паспяваем новую песню.

Заведзена радыёла. Уральскі народны хор выконвае песню «Жаніхі». Пласцінка павольна праігрываецца некалькі разоў. Дзяўчаты спачатку запісваюць словы, затым развучваюць іх, і вось ужо ў палескі прастор ляціць вясёлая мелодыя.

— А цяпер давайце развучым міжпланетныя частушкі,— прапаноўвае Ніна Яфімчык.

І зноў праігрываецца пласцінка. Справа ў тым, што дзяўчаты хочуць выконваць на сцэне новыя песні А ў песенніку іх яшчэ няма. Вось і даводзіцца развучваць іх з пласцінак.

— Так можаце ўвесь дзень праспяваць,—ні то сур'ёзна, ні то ў жарт, сказаў галоўны кухар Іван Піскун.—Мо' думаеце, я за вас і свінней карміць буду. Вунь бульба ўжо астыла.

Дзяўчаты хуценька ўсхапіліся і пабеглі ў лагер. Закіпела работа. Спрытна завіхаюцца дзяўчаты.

Не прайшло і гадзіны, а ўся жывёла пад'ела ўжо.

— А цяпер,—кажа Зіна Бабунька,—накормім жывёлу Тамары Жукавец.

І дзяўчаты, як адна, дружна ўзяліся за работу. Не будуць жа яны на час яе ад'езду прасіць падменнай даглядчыцы. Сваімі сіламі справяцца. Яны ж першымі ў саўгасе вырашылі змагацца за ганаровае права называцца фермай камуністычнай працы.

Да вячэрняга кармлення засталося гадзіны чатыры. Можна адпачыць за гэты час, заняцца карыснай справай. І дзяўчаты зноў збіраюцца разам.

— Паехаць бы нам вучыцца,—выказвае думку Зіна Бабунька.—Вось з'явіцца Тамара Жукавец, пойдзем да дырэктара, папросім, няхай накіруе ў тэхнікум.

— А я пачакаю,—кажа Ніна Грыгаровіч.—Стаж яшчэ невялікі. Вось папрацую яшчэ год, тады паспрабую ў сельгасакадэмію паступіць.

— Ты паступіш, а вось мне трэба яшчэ дзесяцігодку скончыць,—гаворыць Ніна Яфімчык.

У лагер зайшоў сакратар партыйнай арганізацыі Якаў Грышчэня.

— Сёння,—кажа ён,—будзем чытаць далей праект Праграмы Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

Уважліва слухаюць свінаркі кожны радок гістарычнага дакумента, і сэрцы іх поўняцца бязмежнай гордасцю і шчасцем. Радасна ад таго, што яны будуць жыць пры камунізме, радасна ад таго, што камунізм яны будуюць сваімі маладымі нястомнымі рукамі.

І ў авангардзе спаборніцтва ў саўгасе за паспяховае выкананне ўзятых у гонар з'езда партыі абавязацельстваў ідуць дзяўчаты. Іх адзінаццаць, дружных, працавітых, вясёлых і смелых. Іх здружыла праца, агульныя інтарэсы.

Нядаўна нам зноў давялося наведаць маладзёжную свінагадоўчую ферму.

У чырвоным кутку па-ранейшаму чыста, утульна. Прыцягваюць увагу лозунгі «Сваёй сумленнай працай мы наблізім надыход камунізма» і «Наш дэвіз цяпер адзін: працаваць сёння лепш, чым учора, а заўтра лепш, чым сёння!»

Пад гэтым дэвізам жывуць і працуюць маладыя свінаркі саўгаса.

...Закончыўся працоўны дзень на ферме. Дзяўчаты спяшаюцца дадому. Сёння ім няма часу затрымлівацца ў лагеры, брацца за кнігі, вышыўкі. У клубе будзе канцэрт, на якім выступіць калектыў мастацкай самадзейнасці свінагадоўчай фермы.

А назаўтра іх запрасілі прыехаць з канцэртам у суседні калгас імя Гарбачова.

І далёка за поўнач над палескай зямлёй лунае вясёлая песня. Яе спяваюць маладыя свінаркі, заслужаныя і паважаныя працаўніцы саўгаса, якія сваімі рукамі будуюць новае шчаснае жыццё.

В. БЫЧОК.

Любанскі раён.

СУСТРЭЧА Ў РЭДАКЦЫІ

У рэдакцыі нашай газеты адбылася творчая сустрэча з групай работнікаў Гомельскага абласнога драматычнага тэатра.

Дырэктар тэатра А. Лісоўскі расказаў аб выніках гастролей у Мінску і рэпертуарных планах тэатра. Потым разгарнулася цікавая гаворка аб асвятленні тэатральнага жыцця на старонках газеты «Літаратура і мастацтва».

Рэжысёр М. Астравідаў, артысты М. Мядзведзеў, А. Каменская, М. Цурбакоў, драматург Я. Рамановіч і іншыя выказалі пажаданне, каб газета сістэматычна друкавала праблемныя артыкулы, больш грунтоўна аналізавала новыя спектаклі, змяшчала творчыя партрэты старэйшых майстроў і моладзі, інфармавала чытачоў аб рабоце над новымі пастаноўкамі. Асаблівую ўвагу ў сучасны момант варта аддаць асвятленню творчых сувязей прафесіянальнага і самадзейнага тэатральнага мастацтва.

Былі зроблены слушныя крытычныя заўвагі па некаторых матэрыялах, якія друкаваліся ў газеце.

Рэдакцыя выказвае глыбокую ўдзячнасць удзельнікам сустрэчы — дырэктару тэатра А. Лісоўскаму, рэжысёру М. Астравідаву, артыстам А. Валодзінай, Л. Гамулінай, А. Каменскай, Р. Лісоўскай, Т. Скарута, М. Цурбакову, А. Каменскаму, М. Мядзведзеву, Б. Сакалову, Ул. Грышыну, Б. Талпега, В. Умёнушкіну і А. Яцкевічу, драматургам А. Макаёнку, і Я. Рамановічу.

Шырокаэкранныя кінатэатры

У Навагрудку закончылася ўзвядзенне будынка для новага шырокаэкраннага кінатэатра. Яго глядзельная зала разлічана на 300 месц.

Такі ж кінатэатр хутка будзе адкрыт у раённым цэнтры Шчучын. У горадзе Ашмяны будуецца шырокаэкранны кінатэатр на 400 гледачоў.

Шырокаэкранныя кінафільмы ўжо дэманструюцца ў Гродна, Слоніме, Лідзе і іншых гарадах і раённых цэнтрах вобласці.

Галоўны рэдактар Нічыпар ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Аляксандр БУТАКОЎ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), Пятро ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Мікола ТКАЧОЎ, Янка ШАРАХОЎСКІ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.

АДРАС РЭДАКЦЫІ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі—3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва—3-24-62, аддзела культуры—3-20-54, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу.

АТ 00325

Друкарня імя Сталіна.